
OPGROEIEN IN EEN GEZINSHUIS: DE ERVARING VANUIT HET EIGEN KIND.

Hanzehogeschool Groningen

Academie voor Sociale Studies

Toegepaste Psychologie

Begeleider: Lynette Germes

Tweede beoordelaar: Barry Assen

Opdrachtgever: Lectoraat Residentiële Jeugdzorg

Begeleider: Peer van der Helm

Naam: Marlin Wildeboer

Studentnummer: 383042

Datum: 7 juni 2022

Plaats: Groningen

VOORWOORD

Voor u ligt de scriptie ‘Opgroeien in een gezinshuis: de ervaring vanuit het eigen kind’. Deze is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding Toegepaste Psychologie aan de Hanzehogeschool te Groningen. De opdrachtgever is het Lectoraat Residentiële Jeugdzorg te Leiden.

Sinds 2015 hebben mijn ouders een gezinshuis opgericht waar momenteel vier uithuisgeplaatste kinderen wonen, naast mijn twee biologische zusjes. Daarvoor waren wij een crisisleeggezin. Ik ben dus opgegroeid met uithuisgeplaatste kinderen om mij heen en ik weet bijna niet anders dan dat mijn gezin altijd uit meerdere kinderen, naast mijn twee eigen zusjes, bestond. De afgelopen jaren heb ik ervaren dat er weinig kennis ligt over het concept gezinshuis en al helemaal over de ervaring vanuit het eigen kind, zoals ikzelf. Hierdoor kwam ik op het idee om een boek te schrijven waarmee ik mijn ervaring met andere gezinshuizen, andere eigen kinderen en mensen om mij heen kon delen. Dit boek, genaamd Verwonder, is ontzettend goed ontvangen, waar ik erg dankbaar voor ben.

Gezien mijn affiniteit met Jeugdzorg en het delen van mijn ervaringen op dit gebied, heb ik contact opgenomen met het Lectoraat Residentiële Jeugdzorg. Als één van de weinigen doen zij onderzoek naar het leefklimaat in gezinshuizen en ook zij hadden belang bij de ervaring vanuit het eigen kind. Zodoende ontstond deze samenwerking.

Bij deze wil ik Peer van der Helm bedanken voor de samenwerking en de mogelijkheid die hij mij heeft gegeven om de ervaringen van eigen kinderen een verdiend plekje te geven. Bedankt hiervoor.

Ook wil ik Lynette Germes bedanken voor haar goede begeleiding tijdens het schrijven van mijn scriptie. Ik heb veel gehad aan je kritische blik en je feedback.

Daarnaast wil ik graag Heleen Wesselius bedanken. Dankzij jou heb ik een goede kijk kunnen krijgen op de zorgethiek en een passende vorm van onderzoek doen als ervaringsdeskundige.

Mijn ouders wil ik bedanken voor de ervaring die zij mij hebben meegegeven door op te groeien als eigen kind in een gezinshuis. Zonder die ervaringen was mijn bewustzijn voor deze rol niet zo groot geweest.

Tot slot bedank ik graag alle eigen kinderen die hebben meegewerkt aan dit onderzoek. Dankzij jullie eerlijke en open verhalen kunnen er ervaringen gedeeld worden. Zonder jullie was dit niet mogelijk geweest.

SAMENVATTING

De afgelopen jaren is er sprake geweest van een groei in het aantal gezinshuizen in Nederland. Uithuisgeplaatste kinderen met ieder hun eigen gedragsproblematiek en/of hechtingsstoornis wonen hier samen met de gezinshuisouders en hun eigen kinderen. Dit kan zorgen voor situaties die in een doorsnee gezin niet voorkomen. Er is veel onderzoek geweest naar het leefklimaat in gezinshuizen en de ervaring vanuit het uithuisgeplaatste kind. Echter is de rol van het eigen kind hierin weinig meegenomen. Uit eigen ervaring van de onderzoeker heeft het eigen kind een grote rol in het hele proces van gezinshuis zijn en wordt deze rol nog te weinig erkend. In opdracht van het Lectoraat Residentiële Jeugdzorg worden de ervaringen van de eigen kinderen in gezinshuizen onderzocht. Hierbij wordt er gekeken naar de ervaring over het opgroeien in een gezinshuis, het leefklimaat en de zorg die de gezinshuisouders bieden.

De opgestelde onderzoeksvraag luidt als volgt: Op welke wijze ervaren eigen kinderen in een gezinshuis het leefklimaat, de zorg die geboden wordt en wat zijn eventuele verbeterpunten?

Eigen kinderen zijn in dit onderzoek kinderen en/of volwassenen vanaf tien jaar die opgegroeid zijn in Nederland, in het gezinshuis die hun biologische ouder(s) (de gezinshuisouders) hebben opgezet. Het leefklimaat is door Stams en Van der Helm (2017, geciteerd in Sonderman et al., 2021, p. 2) beschreven als “de kwaliteit van de sociale en fysieke omgeving, met betrekking tot voldoende en noodzakelijke voorwaarden voor fysieke en geestelijke gezondheid, herstel en persoonlijke groei van de jongeren. Hierbij is het belangrijk dat de menselijke waardigheid, de rechten die zij hebben en de persoonlijke autonomie in acht worden genomen om succesvol te kunnen deelnemen aan de samenleving”. Tot slot wordt zorg in dit onderzoek als volgt gedefinieerd: de continue aanwezigheid van de gezinshuisouder(s) en de professionele opvoeding die zij bieden aan de uithuisgeplaatste kinderen, die vaak kampen met hechtingsproblematiek en/of gedragsproblematiek (Bekken et al., 2016). Om een antwoord op de onderzoeksvraag te geven, zijn er interviews gehouden met eigen kinderen in gezinshuizen. Daarnaast is er kwantitatieve data meegenomen uit een lopend leefklimaatonderzoek vanuit het Lectoraat Residentiële Jeugdzorg.

Uit de resultaten bleek dat het leefklimaat over het algemeen positief wordt ervaren. De eigen kinderen ervaren onder andere genoeg ondersteuning vanuit hun ouders en mogelijkheden om te groeien. Ook heerst er over het algemeen een fijne sfeer in het gezinshuis. Echter zijn er factoren die hier invloed op kunnen hebben, zoals het ontstaan van ruzies door bijvoorbeeld de gedragsproblematieken die de gezinshuiskinderen met zich mee dragen. Dit kan voor buitenstaanders ondenkbare situaties veroorzaken, wat het voor een eigen kind erg lastig maakt. Daarnaast ervaart het eigen kind te weinig erkenning en begrip, vooral vanuit externe hulpverleners.

Er is een advies geschreven voor (toekomstige) gezinshuisouders en voor eigen kinderen, om het leefklimaat voor eigen kinderen zo positief mogelijk te houden. Dit advies richt zich op het creëren van voldoende privacy, op de juiste manier communiceren en het geven van de juiste aandacht aan het eigen kind.

In dit verslag evalueert de onderzoeker de onderzoeksopzet en worden er aanbevelingen gegeven voor volgend onderzoek.

SUMMARY

In recent years there has been a growth in the number of ‘gezinshuizen’ (read: foster family homes) in the Netherlands. Children who have been placed out of home, each with their own behavioral problems and/or attachment disorder, live here together with other parents and their own biological children. This can create situations that do not occur in an average family. There has been a lot of research into the living climate in such homes and the experience of the foster child. However, the role of the biological child is not included in this. From the researcher's own experience, the biological child has a major role in the entire process of being a ‘gezinshuis’ and this role is still too little recognized. Commissioned by the Lectorate Residential Youth Care, the experiences of biological children in ‘gezinshuizen’ are investigated. This involves looking at the experience of growing up in a ‘gezinshuis’, the living environment and the care provided by the parents.

The formulated research question is as follows: How do biological children in a ‘gezinshuis’ experience the living climate, the care that is offered and what are possible points for improvement?

Biological children in this study are children and/or adults from the age of ten who grew up in the Netherlands, in the ‘gezinshuis’ that their biological parent(s) set up. The living environment has been described by Stams and Van der Helm (2017, quoted in Sonderman et al., 2021, p. 2) as “the quality of the social and physical environment, regarding sufficient and necessary conditions for physical and mental health, recovery, and personal growth of the young. It is important here that human dignity, their rights, and personal autonomy are respected in order to participate successfully in society”. Finally, care is defined in this study as follows: the continuous presence of the parent(s) and the professional education they provide to the children placed out of home, who often struggle with attachment and/or behavioral problems (Bekken et al., 2016). To answer the research question, interviews were held with children in ‘gezinshuizen’. In addition, quantitative data has been included from an ongoing living climate study by the Lectorate Residential Youth Care.

The results showed that the living environment is generally perceived as positive. The biological children experience, among other things, sufficient support from their parents and opportunities to grow. There is also generally a nice atmosphere in the ‘gezinshuis’. However, there are factors that can influence this, such as the occurrence of quarrels due to, for example, the behavioral problems that the foster children carry with them. This can cause unthinkable situations for outsiders, which makes it very difficult for the biological child. In addition, the biological child experiences too little recognition and understanding, especially from external care providers.

Advice has been written for (future) parents of ‘gezinshuizen’ and for their biological children, in order to keep the living environment for their own children as positive as possible. This advice focuses on creating sufficient privacy, communicating in the right way, and giving the right attention to their biological child.

In this report, the researcher evaluates the research design and makes recommendations for future research.

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 1: INLEIDING.....	6
1.1 WAT IS EEN GEZINSHUIS?.....	6
1.2 KWALITEITSCRITEIA EN KADERS BINNEN GEZINSHUIZEN	6
1.3 KENMERKEN VAN EEN GEZINSHUIS	7
1.4 LEEFKLIMAATONDERZOEKEN	8
1.4.1 OPEN LEEFKLIMAAT	8
1.5 EIGEN KIND IN GEZINSHUIS	8
1.6 LECTORAAT RESIDENTIËLE JEUGDZORG.....	9
1.7 DOELSTELLING	10
1.8 HOOFD- EN DEELVRAGEN.....	10
1.9 LEESWIJZER.....	10
 HOOFDSTUK 2: ONDERZOEKSOPZET.....	 11
2.1 TYPE ONDERZOEK	11
2.2 KWANTITATIEVE DATA LECTORAAT RESIDENTIËLE JEUGDZORG	11
2.2 INTERVIEW VOLGENS HET REFLECTIVE LIFEWORLD APPROACH	12
2.2.1 TOTSTANDKOMING INTERVIEWSCHEMA	12
2.2.3 WERVING EN KENMERKEN RESPONDENTEN.....	13
2.2.4 AFNAME INTERVIEW	13
2.5 VERWERKEN GEGEVENS	14
2.6 ETHISCHE ASPECTEN.....	14
 HOOFDSTUK 3: RESULTATEN.....	 15
3.1 ESSENTIE VAN HET FENOMEEN	15
3.1.1 ERVARING OPGROEIEN IN EEN GEZINSHUIS.....	15
3.1.2 ERVARING LEEFKLIMAAT	18
3.1.3 ERVARING OVER DE GEBODEN ZORG IN EEN GEZINSHUIS	20
3.1.4 VERBETERPUNTEN.....	20
3.1.5 INFORMATIEVERSTREKKING VOOR ‘EIGEN KINDEREN’ IN GEZINSHUIZEN	21
3.1.6 SUCCESFACTOREN EN KNELPUNTEN	21
 HOOFDSTUK 4: CONCLUSIE, DISCUSSIE EN ADVIES.....	 22
4.1 CONCLUSIE OP DE DEELVRAGEN	22
4.1.1 HET OPGROEIEN IN EEN GEZINSHUIS	22
4.1.2 HET LEEFKLIMAAT IN EEN GEZINSHUIS	22
4.1.3 DE ZORG IN EEN GEZINSHUIS.....	23
4.1.4 VERBETERPUNTEN.....	23
4.1.5 INFORMATIEVERSTREKKING	23
4.2 CONCLUSIE OP DE HOOFDVRAAG	24
4.3 DISCUSSIE.....	24
4.3.1 VALIDITEIT	25
4.3.2 OBJECTIVITEIT	25

4.4 ADVIES	25
4.4.1 ADVIES VOOR (TOEKOMSTIGE) GEZINSHUISOUDERS	25
4.4.2 ADVIES VOOR EIGEN KINDEREN.....	27
4.4.3 ADVIES EXTERNE ORGANISATIES EN/OF HULPVERLENERS	27
4.4.3 AANBEVELINGEN VOOR VERVOLGONDERZOEK.....	27

<u>LITERATUURLIJST.....</u>	28
------------------------------------	-----------

<u>BIJLAGEN</u>	31
------------------------------	-----------

BIJLAGE 1: INTERVIEWSCHEMA	32
BIJLAGE 2: CLUSTERS UIT ATLAS.TI	34
BIJLAGE 3: INFORMED CONSENT FORMULIER	35
BIJLAGE 4: ZORGVULDIG OMGAAN MET PROEFPERSONEN, RESPONDENTEN EN TESTKANDIDATEN	42

HOOFDSTUK 1: INLEIDING

In de wet staat dat ieder kind recht heeft op een veilig thuis en op een liefdevolle en stabiele omgeving (Kinderrechtencollectief, 2017a). Wanneer kinderen dit niet kunnen krijgen in hun eigen thuissituatie, is het wenselijk om deze kinderen zoveel mogelijk kleinschalig, gezinsgericht en perspectief biedend op te vangen (Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden, 2019). Uit het onderzoek van Bekken, Willemse en Van der Helm (2016) blijkt dat dit wenselijk is, omdat een kleinschalige woonvoorziening een positief effect heeft op het leefklimaat. Stams en Van der Helm (2017, geciteerd in Sonderman et al., 2021, p. 2) omschrijven het leefklimaat als “de kwaliteit van de sociale en fysieke omgeving, met betrekking tot voldoende en noodzakelijke voorwaarden voor fysieke en geestelijke gezondheid, herstel en persoonlijke groei van de jongeren. Hierbij is het belangrijk dat de menselijke waardigheid, de rechten die zij hebben en de persoonlijke autonomie in acht worden genomen om succesvol te kunnen deelnemen aan de samenleving”.

1.1 WAT IS EEN GEZINSHUIS?

Een kleinschalige woonvoorziening, zoals hierboven beschreven, kan in de vorm van een gezinshuis zijn. Nederlands Jeugdinstituut en Hogeschool Leiden (2019) geven de volgende definitie van een gezinshuis: “Een gezinshuis is een kleinschalige vorm van jeugdhulp, wat wordt georganiseerd vanuit een natuurlijk gezinssysteem. Hierin bieden gezinshuisouders volgens het ‘24/7 principe’ opvoeding, ondersteuning en zorg aan de bij hen in huis geplaatste kinderen en jongeren die tijdelijk of langdurig zijn aangewezen op intensieve en professionele hulpverlening als gevolg van beschadigde ervaringen en/of complexe problematiek” (p. 10).

Een andere kleinschalige woonvoorziening kan in de vorm van een pleeggezin zijn. Het verschil tussen een pleeggezin en een gezinshuis is dat een gezinshuis een eigen onderneming is, waarin gezinshuisouders worden gezien als professionele opvoeders. De gezinshuisouders zijn geschoold in het bieden van de juiste zorg (S Heeren Loo, 2021). Het concept is nog vrij nieuw, de meeste gezinshuizen zijn tussen 2018 en 2020 gestart. In 2020 waren er in heel Nederland 979 gezinshuizen, waar in totaal 3678 uithuisgeplaatste kinderen en jongeren woonden (Ditters, Kraaijeveld, & Bergenhenegouwen, 2021).

1.2 KWALITEITSCRITERIA EN KADERS BINNEN GEZINSHUIZEN

Ondanks dat het concept nog vrij nieuw is, worden er steeds meer kinderen met complexe gedragsproblematiek in gezinshuizen geplaatst. Deze ontwikkeling in de professionele zorgvorm vraagt om duidelijke richtlijnen, normen en kwaliteitseisen waarop gereflecteerd kan worden. Het Nederlands Jeugdinstituut en Hogeschool Leiden (2019) heeft een aantal kwaliteitscriteria ontwikkeld waaraan gezinshuisouders moeten voldoen. Ze geven duidelijkheid over de verwachtingen die er zijn over de geboden opvoeding, ondersteuning en zorg (Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden, 2019).

Zoals eerder beschreven, worden de gezinshuisouders als professionele opvoeders gezien (Bekken et al., 2016). De zorg die zij bieden heeft als voornaamste doel om de dynamiek van het normale gezinsleven in evenwicht te houden of te brengen en een leefklimaat te creëren waarin het welzijn van alle betrokkenen wordt geborgen en de ontwikkeling wordt

gestimuleerd (Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden, 2019). Zorg wordt in dit onderzoek als volgt gedefinieerd: de continue aanwezigheid van de gezinshuisouder(s) en de professionele opvoeding die zij bieden aan de uithuisgeplaatste kinderen, die vaak kampen met hechtingsproblematiek en/of gedragsproblematiek (Bekken et al., 2016). Een groot uitgangspunt van de kwaliteitscriteria en de zorg die de gezinshuisouders bieden, is het organiseren van het ‘gewone leven’. Het gezinshuis vormt één sociaal systeem, waarin het uithuisgeplaatste kind onderdeel is van het gezin en netwerk. Dit behoort tot de basisrechten van een kind in een gezinshuis (Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden, 2019).

1.3 KENMERKEN VAN EEN GEZINSHUIS

De dynamiek van het normale gezinsleven in een gezinshuis wordt beïnvloed door verschillende kenmerkende factoren. De uithuisgeplaatste kinderen die in een gezinshuis geplaatst worden, komen te wonen in het huis van de gezinshuisouder(s) en diens eigen kinderen (Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden, 2019). De uithuisgeplaatste kinderen worden, door deze plaatsing, deel van de gezinsstructuur. Hierbij wordt de eigenheid van zowel het nieuwe gezin als het al bestaande gezin en diens sociale netwerk erkend (Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden, 2019). De uithuisgeplaatste kinderen in een gezinshuis kampen vaak met gedragsproblematiek en/of hechtingsproblematiek (Bekken et al., 2016). Uit het onderzoek van Ter Meulen, Vinke, De Baat en Spoelstra (2014), blijkt dat de uithuisgeplaatste kinderen volgens de CAP-J (Classificatiesysteem Aard Problematiek Jeugdigen) bovengemiddelde problematiek hebben. Dit zijn vooral problemen op de gebieden van psychosociaal functioneren, gezin en opvoeding en cognitieve ontwikkeling. Daarnaast blijkt uit de SDQ (Strengths and Difficulties Questionnaire) dat de uithuisgeplaatste kinderen verhoogd scoren op prosociaal gedrag, gedragsproblemen en problemen met leeftijdsgenoten. Het gedrag van de uithuisgeplaatste kinderen kan negatief zijn voor de dynamiek in het gezin (Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden, 2019). Nog een andere belangrijke factor is dat de biologische ouders van de uithuisgeplaatste kinderen (voor zover mogelijk) ook in beeld zijn en onderdeel uitmaken van de verbondenheid en hiermee invloed kunnen hebben op het leefklimaat (Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden, 2019).

Tot slot zijn er in een gezinshuis vaak mensen over de vloer die ook invloed kunnen hebben op de sfeer in het gezinshuis. Zo werken de gezinshuisouders onder andere samen met een gedragswetenschapper, een systeembegeleider en pedagogisch medewerkers (Bekken & Van der Helm, 2017). Al deze mensen komen over de vloer in de thuissituatie van de gezinshuisouder(s) en diens eigen kinderen en hebben hiermee invloed op de sfeer en het privéleven in het gezinshuis (Nederlands Jeugdinstituut en Hogeschool Leiden, 2019).

De zorg die de gezinshuisouders geven aan de uithuisgeplaatste kinderen, wordt in dit onderzoek in verband gebracht met de zorgethiek. In de zorgethiek staan interpersoonlijke relaties en behoeften van mensen centraal. Zo ook de behoefte om erkend en gezien te worden door anderen. De theorie stelt dat er waarden geschaad worden, wanneer in een moeilijke situatie het ene alternatief gekozen wordt, terwijl het niet gekozen alternatief ook aandacht en betrokkenheid vereist (Voskes, Widdershoven, & Van Melle, 2021). De zorgethiek sluit aan op de zorg die geboden wordt in gezinshuizen, deze zorg dient zo min mogelijk schade aan te brengen aan alle betrokkenen (Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden, 2019).

1.4 LEEFKLIMAATONDERZOEKEN

De zorg die geboden wordt, kan invloed hebben op het eerder genoemde leefklimaat. In het onderzoek van Bekken et al. (2016) is onderzocht hoe het leefklimaat in gezinshuizen werd ervaren door de kinderen en jongeren die geplaatst zijn in een gezinshuis. Uit de resultaten van de gestructureerde vragelijsten bleek dat het leefklimaat over het algemeen positief wordt ervaren en significant positiever ten opzichte van residentiële instellingen. Uit dit onderzoek is geconcludeerd dat een kleinschalige woonvoorziening, zoals een gezinshuis, een positief effect heeft op de beleving van het leefklimaat. Dezelfde uitkomsten bleken uit het project genaamd “Hoop een huis geven”, waarin een leef- en werkklimaatonderzoek is geweest bij Gezinshuizen-Plus (Bekken & Van der Helm, 2017).

1.4.1 OPEN LEEFKLIMAAT

Een positief leefklimaat kenmerkt zich door een open leefklimaat. In een onderzoek van Van der Helm, Klapwijk, Stams en Van der Laan (2009) staan een aantal factoren omschreven wat een open leefklimaat kan voorspellen. Deze factoren zijn: (1) Het ervaren van eigen verantwoordelijkheid, (2) gelijkwaardige communicatie, (3) elkaar kunnen aanspreken op gedrag vanuit een opbouwende invalshoek, (4) het nastreven van individuele groei, (5) respect voor elkaar en tot slot (6) experimenteerruimte voor de jongeren waarin zij fouten kunnen en mogen maken. In het onderzoek van Van der Helm, Kuiper en Stams (2018), is gebleken dat een open leefklimaat aansluit bij de zelfdeterminatietheorie van Ryan en Deci (2020). In dit onderzoek is dit gekoppeld aan de uithuisgeplaatste kinderen. Een open leefklimaat kan zorgen voor een hogere behandelmotivatie van de uithuisgeplaatste kinderen in residentiële instellingen. Daarnaast zorgt een open leefklimaat ook voor meer empathie, een interne locus of control, betere omgang met sociale probleemsituaties en meer emotionele stabiliteit (Bekken et al., 2016).

1.5 EIGEN KIND IN GEZINSHUIS

De onderzoeken, zoals hierboven beschreven, beschrijven het perspectief vanuit het uithuisgeplaatste kind. Höjer (2007) heeft gekeken naar het perspectief vanuit het eigen kind, specifiek in pleeggezinnen. Hierin stelt Höjer dat eigen kinderen hun plek moeten herontdekken binnen het gezin. Dit zou komen door de impact die de hulpverlening, in dit geval in de vorm van pleegzorg, heeft op het gezin. Deze stelling is van belang voor dit onderzoek, omdat de hulpverlening binnen een pleeggezin overeenkomt met de hulpverlening in een gezinshuis: het is beiden 24 uurszorg voor uithuisgeplaatste kinderen.

Verschillende studies (Bekken et al., 2016; De Vries & Gardeniers, 2013; Vissenberg, Tempel, & Jurrius, 2017) hebben inzichten gekregen in het perspectief van het uithuisgeplaatste kind over het leefklimaat in een gezinshuis. In deze studies is het eigen kind in een gezinshuis niet meegenomen. Het opnemen van een uithuisgeplaatst kind in een gezin brengt verschillende uitdagingen met zich mee, die impact kunnen hebben op de eigen kinderen, stelt Williams (2016, geciteerd in Cannaert, 2021, p. 2). Daarnaast spelen er, zoals eerder beschreven, verschillende factoren die van invloed kunnen zijn op de dynamiek in het al bestaande gezin in het gezinshuis. Desondanks zijn de ervaringen vanuit het perspectief van het eigen kind in een gezinshuis tot nog toe weinig onderzocht.

Het leefklimaatonderzoek van Bekken et al. (2016) adviseert verdiepend vervolgonderzoek om de ervaring en beleving van de eigen kinderen in een gezinshuis inzichtelijk te maken. Hierin worden de volgende aspecten aangekaart: “De geboden ondersteuning vanuit de gezinshuisouder(s), mogelijkheden om te groeien in het gezinshuis, de mate en eerlijkheid van controle en handhaving daarvan en de mate waarin structuur (Repressie), veiligheid en vertrouwen wordt gekoesterd (Sfeer)” (p. 7). Verdiepend onderzoek hiernaar zou onder andere antwoord kunnen geven op of de eigen kinderen in het gezinshuis het leefklimaat net zo positief ervaren als de uithuisgeplaatste kinderen en welke overtuiging ze hierbij hebben (Bekken et al., 2016).

De onderzoeker is ook opgegroeid in het gezinshuis van haar ouders en behoort hiermee tot de doelgroep van dit onderzoek. Zij heeft ervaren dat er weinig informatie en kennis ligt over het perspectief van het eigen kind. Ook heeft zij gemerkt dat eigen kinderen een grote rol spelen in het gezinshuis en dat je als eigen kind enorm veel ervaring op doet door samen te wonen met uithuisgeplaatste kinderen, die ieder hun eigen problematiek met zich meedragen. Haar ervaringen heeft zij gepubliceerd in een boek, genaamd ‘Verwonder’ (2021). Door middel van dit onderzoek hoopt de onderzoeker ook de ervaringen van andere eigen kinderen een, verdiend, plekje te geven.

Wanneer er over ervaringen wordt gesproken, gaat het binnen dit onderzoek over de wijze waarop eigen kinderen in gezinshuizen prikkels, situaties en omstandigheden in zich opnemen en hiermee omgaan. Het is van belang dat er naar deze doelgroep wordt gekeken, omdat de eigen kinderen in een gezinshuis onderdeel uitmaken van het leefklimaat. Een positief leefklimaat is een absolute voorwaarde voor de ontwikkeling van de eigen kinderen en de uithuisgeplaatste kinderen. Het draagt bij aan de fysieke en geestelijke gezondheid van alle kinderen en de gezinshuisouder(s) (Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden, 2019).

1.6 LECTORAAT RESIDENTIËLE JEUGDZORG

De opdrachtgever voor dit onderzoek is het Lectoraat Residentiële Jeugdzorg aan de Hogeschool Leiden. Dit lectoraat doet onder andere onderzoek naar het versterken van de begeleiding en behandeling van kinderen en (jong)volwassenen in gezinshuizen en residentiële instellingen. Het doel hiervan is de kwaliteit van de zorg in onder andere de jeugdzorg (al dan niet in het gedwongen kader) en professioneel handelen te verbeteren. Hierin staat onder andere het thema leefklimaat binnen hulpverleningsinstellingen centraal, zoals in gezinshuizen (Lectoraat Residentiële Jeugdzorg, 2021). Momenteel wordt er door het Lectoraat Residentiële Jeugdzorg een leefklimaatonderzoek uitgevoerd onder gezinshuizen, waarbij de eigen kinderen ook zijn meegenomen. De resultaten uit dit onderzoek zijn in de vorm van kwantitatieve data. Een deel van deze data is toegevoegd aan dit onderzoek, om een breder inzicht te kunnen hebben naast de data die is voortgekomen uit dit onderzoek.

1.7 DOELSTELLING

De inzichten in deze ervaringen van de eigen kinderen kunnen ertoe leiden om (startende) gezinshuizen de juiste adviezen en onderwerpen tot gesprek te geven, om zo te kunnen blijven werken aan een positief leefklimaat, waarbij de zorg niet ten koste gaat aan het leefklimaat van de eigen kinderen. Daarnaast wordt er gekeken naar hoeverre de resultaten uit dit onderzoek overeenkomen met de resultaten van het leefklimaatonderzoek onder uithuisgeplaatste kinderen van Bekken et al. (2016). Het doel hiervan is een beeld te kunnen vormen van de ervaringen over het leefklimaat van zowel de uithuisgeplaatste kinderen als de eigen kinderen, om te zien of dit door beide groepen positief wordt ervaren.

1.8 HOOFD- EN DEELVRAGEN

Dit onderzoek richt zich op de volgende hoofdvraag:

“Op welke wijze ervaren eigen kinderen in een gezinshuis het leefklimaat, de zorg die geboden wordt en wat zijn eventuele verbeterpunten?”

Door middel van onderstaande deelvragen zal de hoofdvraag beantwoord worden:

1. Wat zijn de ervaringen van de eigen kinderen in gezinshuizen met betrekking tot het opgroeien in een gezinshuis?
2. Hoe ervaren de eigen kinderen het leefklimaat in een gezinshuis?
3. In hoeverre beïnvloedt de zorg, die gezinshuisouders bieden, het leefklimaat voor de eigen kinderen in een gezinshuis?
4. Wat zou er volgens de eigen kinderen verbeterd kunnen worden aan het leefklimaat in een gezinshuis?
5. Aan welke informatie hebben de huidige eigen kinderen in gezinshuizen behoefte gehad in de beginperiode van het starten van een gezinshuis?

1.9 LEESWIJZER

De onderzoeksopzet voor dit onderzoek is in hoofdstuk 2 toegelicht. Hierin zijn ook de ethische aspecten benoemd en is er uitgelegd hoe de resultaten geanalyseerd zijn. In hoofdstuk 3 zijn de belangrijkste resultaten beschreven, waarop de conclusie in hoofdstuk 4 gebaseerd is. Deze conclusie is tevens gekoppeld aan literatuur uit hoofdstuk 1. Daarnaast komt in hoofdstuk 4 de discussie aan bod en tot slot volgen er adviezen voor toekomstige gezinshuisouders, eigen kinderen en aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

HOOFDSTUK 2: ONDERZOEKSOPZET

In dit hoofdstuk wordt de methodiek besproken waarin ook de opzet en totstandkoming van het onderzoek naar voren komt. Daarna komen de ethische aspecten aan bod en tot slot wordt er een omschrijving van de analyse gegeven.

2.1 TYPE ONDERZOEK

De data is grotendeels verzameld door middel van kwalitatief onderzoek, gezien de ervaringen van de desbetreffende doelgroep centraal staan. Dit is gedaan met semi-gestructureerde interviews. Deze interviews zijn afgenomen bij de eigen kinderen en/of volwassenen vanaf tien jaar (aanmelding vanaf acht jaar) die opgegroeid zijn in Nederland, in het gezinshuis die hun biologische ouder(s), (de gezinshuisouders) hebben opgezet. Deze leeftijd komt overeen met de doelgroep van het kwantitatieve onderzoek vanuit de opdrachtgever, zie hiervoor paragraaf 2.2. De informatie vanuit de interviews geven antwoord op de deelvragen. Daarnaast geeft kwantitatieve data, wat verkregen is uit het lopende onderzoek van het Lectoraat Residentiële Jeugdzorg, een aanvullend antwoord op deelvraag twee. Hierin is gekeken naar het leefklimaat en geeft de kwantitatieve data een aanvulling op de verkregen kwalitatieve data.

2.2 KWANTITATIEVE DATA LECTORAAT RESIDENTIËLE JEUGDZORG

Het lectoraat Residentiële Jeugdzorg heeft een vragenlijst afgenomen onder 148 eigen kinderen in gezinshuizen vanaf acht jaar, zie Roest, Dekker, van Miert, de Valk en Van der Helm (2016) voor de hele vragenlijst. Door middel van deze vragenlijst is het leefklimaat gemeten aan de hand van het Group Climate Instrument (GCI). De items van de GCI komen voort uit bestaande instrumenten om het leefklimaat in de gevangenis te meten. Voor dit onderzoek zijn deze items aangepast zodat ze gebruikt kunnen worden op leefgroepniveau. De schalen bestaan uit vijf keuzemogelijkheden, die beginnen bij 1 = ‘helemaal niet van toepassing’ tot 5 = ‘helemaal van toepassing’. De GCI meet vier factoren en bij de factoren behoren bepaalde items die bij elkaar opgeteld worden en er een gemiddelde uit ontstaat, zie Roest et al. (2016) voor de verdeling.

Ondersteuning ($n = 145$, $a = .90$): Dit wordt gemeten met 12 items. Hierbij wordt één item omgescoord. Een hogere schaalscore wijst op de ervaring van meer ondersteuning van de gezinshuisouders door de jongere. Een voorbeelditem: ‘Je kunt altijd bij iemand terecht met een persoonlijk probleem’.

Groei ($n = 141$, $a = .88$): Dit wordt gemeten met acht items. Een hogere schaalscore wijst op het ervaren van meer zingeving en mogelijkheden tot ontwikkeling door de jongere. Een voorbeelditem: ‘Ik werk hier aan mijn toekomst’.

Repressie ($n = 143$, $a = .76$): Dit wordt gemeten met negen items. Een voorbeelditem: ‘Je moet altijd overal toestemming voor vragen’. Een hoge score op deze schaal is negatief voor het leefklimaat, omdat de betekenis van repressie negatief is. Een lage schaalscore wijst op een hogere mate van structuur, eerlijkheid van controle en handhaving daarvan.

Sfeer ($n = 146$, $\alpha = .76$): Dit wordt gemeten met zeven items. Een hogere schaalscore wijst op de ervaring dat veiligheid en vertrouwen wordt gekoesterd. Een voorbeelditem: ‘Ik kom in het gezinshuis voldoende tot rust’.

2.2 INTERVIEW VOLGENS HET REFLECTIVE LIFEWORLD APPROACH

Het interview geeft zich vorm door middel van een zorg ethische benadering: Reflective lifeworld approach (RLA). Van der Meide (2014) beschrijft het doel van RLA als het geven van de rode draad die door de ervaringen van alle respondenten heen loopt (de essentie), die voortkomt uit de onveranderlijke, maar contextgebonden structuur van het fenomeen (opgroeien als eigen kind in een gezinshuis) en de bestanddelen waaruit de essentie is samengesteld (p. 69). Bij RLA draait het niet om de ervaring van het individu, maar om de ervaring van het gehele fenomeen. Er is gekozen voor RLA, omdat RLA zich kenmerkt door de aandacht te richten op de leefwereld van de respondenten (die het fenomeen ervaren of ervaren hebben). De *leefwereld* wordt omschreven als de wereld zoals we die ervaren voordat we proberen die in concepten weer te geven of verklaringen te geven voor wat er gebeurde. Dat betekent dat de vraag of de ervaringen kloppen met de feitelijke werkelijkheid niet relevant is (Van der Meide, 2014, p. 68). Dit sluit aan op de hoofdvraag van dit onderzoek, namelijk het verkrijgen van de ervaringen van de eigen kinderen in gezinshuizen. Daarnaast is RLA terug te zien in de analyse van de interviews, beschreven in hoofdstuk 2.5.

2.2.1 TOTSTANDKOMING INTERVIEWSHEMA

Er is gekozen voor een semi-gestructureerd interview, omdat de onderzoeker hierdoor flexibel kan inspelen op de informatie die de respondenten geven. Dit sluit tevens aan op de RLA methode, door het stellen van open vragen en de nadruk te leggen op de algehele ervaring van het fenomeen. Het opstellen van het interviewschema (zie bijlage 1) is gebaseerd op literatuur en eigen ervaringen van de onderzoeker. Het interviewschema is aangepast op RLA, door te beginnen met een aantal inleidende vragen, gevolgd door een aantal diepere vragen die zo open mogelijk gesteld worden. De verkregen informatie is uitgediept door middel van doorvragen. Gezien de onderzoeker van dit onderzoek deel uitmaakt van de onderzochte populatie, heeft de onderzoeker haar ervaringen meegenomen in het interviewschema en in het stellen van doorvragen. Het interview sluit af met een vraag die aan elke respondent gesteld is. Gezien de respondenten vanaf tien jaar zijn, is het interviewschema aangepast op de leeftijden van de respondenten. Dit is gedaan door de onderwerpen uit te vragen in meerdere interviewvragen, die gezamenlijk antwoord kunnen geven op de overkoepelende term, zie tabel 1.

Tabel 1

Overzicht interviewvragen per aspect

Aspect	Interviewvraag	Bron
Beleving	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 7, 9	Bekken et al. (2016)
Leefklimaat	3, 4, 5, 6, 8	Van der Helm et al. (2009)
Zorg	2, 4, 5, 7	Voskes et al. (2021)
Eigen ervaring	1.1, 1.2, 2.2, 3.2, 4.2, 7.1, 10	Onderzoeker

2.2.3 WERVING EN KENMERKEN RESPONDENTEN

De respondenten (n=9) zijn geworven door middel van een aselechte steekproef, via contacten vanuit de opdrachtgever. Er zijn elf respondenten via de mail benaderd, waarvan er negen hebben deelgenomen aan dit onderzoek. De negen respondenten zijn verspreid over zes gezinshuizen. De leeftijden van de respondenten zijn 10, 12, 14, 18, 20, 21, 22 en 42 jaar. Hieronder zijn zeven vrouwen en twee mannen. Er is niet bewust gekozen voor een diverse groep, omdat ieder eigen kind zijn of haar verhaal mocht delen. Hier is vooraf geen onderscheid in gemaakt.

2.2.4 AFNAME INTERVIEW

De interviews zijn individueel en online afgenomen, via het programma Teams. Hier is bewust voor gekozen om reistijd te besparen, gezien de respondenten verspreid zijn over heel Nederland. Er is op deze manier meer tijd geweest voor de verslaglegging. De interviews zijn opgenomen om ze achteraf volledig te kunnen uitschrijven. Tijdens het interview is er meermaals een samenvattende terugkoppeling gegeven, waarop de respondenten eventuele aanpassingen hebben kunnen geven. Deze aanpassingen zijn verwerkt in de verslaglegging. Tijdens het interview is de aandacht van de onderzoeker gevestigd op het zo open mogelijk verkrijgen van de ervaring van de respondenten. Hierom heeft de onderzoeker haar opvattingen, waarderingen en verklaringen over die ervaringen tussen haakjes geplaatst. Dit wordt ook wel omschreven met de term ‘Bridling’, een actieve passiviteit. Dit betekent dat je als onderzoeker actief op zoek bent naar informatie, maar je tegelijkertijd open staat om nieuwe informatie te ontvangen (Van der Meide, 2014).

2.5 VERWERKEN GEGEVENS

Het analyseren van het interview, volgens RLA, zorgt voor een transformatie van individuele ervaringen naar de kernervaring van een fenomeen, zoals ervaren door verschillende individuen (Van der Meide, p. 72). De analyse is gedaan volgens een descriptieve analyse. Dit betekent dat er geen ander materiaal is gebruikt dan de data zelf, verkregen uit de interviews. Achteraf zijn de inzichten uit de analyse vergeleken met literatuurstudie en al eerder gedane onderzoeken.

De analyse bestaat uit vier fasen, overgenomen uit het onderzoek van Van der Meide (2014), zoals beschreven op pagina 70. Deze vier fasen zijn uitgewerkt in Atlas.ti.

Stap 1: Meerdere keren lezen van het verkregen datamateriaal om bekend te worden met de tekst en de data in hun geheel te begrijpen.

Stap 2: Identificeren van betekeniseenheden (toekennen codes). Data is verdeeld op grond van betekenis, omschreven met eigen termen van de respondent.

Stap 3: Betekeniseenheden die met elkaar in relatie staan zijn geclusterd (groeperen codes). Deze clusters zijn geformuleerd in meer abstracte termen. Het doel hiervan is een voorlopig patroon van betekenissen vinden en het reduceren van het aantal betekeniseenheden. De betekeniseenheden die bij elkaar lijken te horen, zijn ondergebracht in één cluster (bijlage 2).

Stap 4: Formuleren van de essentie: alle geclusterde betekeniseenheden zijn in relatie tot elkaar bekeken en de essentiële betekenis is in één zin geformuleerd. Hier is een constante reflectie op de delen en veel overleg binnen het onderzoeksteam voor nodig.

2.6 ETHISCHE ASPECTEN

Gedurende dit onderzoek is er gelet op ethische aspecten, om ervoor te zorgen dat er zo min mogelijk schade wordt toegebracht aan alle betrokkenen die deelnemen aan dit onderzoek. Het lopende leefklimaatonderzoek vanuit het Lectoraat Residentiële Jeugdzorg valt onder de algemene aanvraag omtrent al het klimaatonderzoek wat verbonden is aan het lectoraat. Dit is reeds ingediend bij de ethische commissie. Om deze reden is er geen aparte aanvraag gedaan voor een ethische toetsing. Los daarvan zijn er een aantal ethische aspecten, voortkomend uit de gedragscode van The National Ethics Council for Social and Behavioural Sciences (2018), die getoetst worden door middel van het formulier 'Zorgvuldig omgaan met proefpersonen, respondenten en testkandidaten' (bijlage 4).

De resultaten uit dit onderzoek zijn zoveel mogelijk geanonimiseerd. Alleen de leeftijd van de respondenten is kenbaar gemaakt. Dit is belangrijk omdat hierdoor een meest passend advies kan worden gegeven aan startende gezinshuizen.

Er is gewerkt met respondenten onder de twaalf jaar, hiervoor is toestemming van hun ouders gevraagd. Bij de respondenten die tussen de elf jaar en zestien jaar vallen, is er naast de toestemming van hun ouders, ook toestemming van de respondenten zelf gevraagd. Hiervoor is een toestemmingsverklaring gebruikt, zie bijlage 3. In artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag staat beschreven dat ieder kind recht heeft om zijn mening te geven en dat deze mening serieus genomen moet worden (Kinderrechtencollectief, 2017b). Dit is in dit onderzoek gehandhaafd door middel van het doen van een open interview, waarin de kinderen de ruimte hebben hun mening te geven.

HOOFDSTUK 3: RESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten van dit onderzoek beschreven. Allereerst is er een essentie van het fenomeen voortgekomen uit de resultaten, hierna worden de resultaten los per onderwerp beschreven om de essentie te verduidelijken. Gezamenlijk geeft dit een antwoord op hoe eigen kinderen het opgroeien in een gezinshuis, het leefklimaat en de zorg ervaren.

3.1 ESSENTIE VAN HET FENOMEEN

De essentie van het fenomeen is:

‘Opgroeien in een gezinshuis is vaak gezellig, met leuke en minder leuke kanten en vooral heel leerzaam’.

Deze essentie bestaat uit de volgende topics, die hieronder toegelicht zullen worden: 1) Opgroeien in een gezinshuis, 2) Ervaring leefklimaat, 3) Ervaring over de geboden zorg, 4) Verbeterpunten, 5) Informatieverstrekking en 6) Succesfactoren en knelpunten. Vanwege de anonimiteit van de respondenten wordt er gesproken met hem/zijn.

3.1.1 ERVARING OPGROEIEN IN EEN GEZINSHUIS

“Pas achteraf, als je ouder bent, heb je bewondering en zie je wat het allemaal inhoudt”.

De meerderheid van de eigen kinderen geeft aan gewend te zijn om in een gezinshuis op te groeien en niet zou weten hoe het anders zou zijn. “Het is ook wat je bent, het hoort erbij en het maakt wie je bent”. In het begin is het wel wennen, “we moesten verhuizen, nieuwe vrienden maken en je weet niet wat je te wachten staat”. Alle eigen kinderen geven aan leuke momenten te ervaren, dat het vaak gezellig is, maar dat er ook minder leuke momenten voorkomen. Deze minder leuke momenten worden, volgens hun, voor de buitenwereld vaak te rooskleurig gemaakt. Dit is voor eigen kinderen lastig, omdat de buitenwereld te weinig erkenning kan bieden. Wel geven meerdere eigen kinderen aan het werk van hun ouders waardevol te vinden, wat een drijfveer is voor het opgroeien in het gezinshuis. Over het algemeen voelen de eigen kinderen zich niet anders ten opzichte van kinderen die niet in een gezinshuis zijn opgegroeid. Dit zou volgens hen komen doordat zij zelf vaak ouder waren dan de gezinshuiskinderen en hierdoor niet het gevoel kregen hun ouders te hoeven delen. Daarentegen zijn ze zich wel bewust van het feit dat ze meer moeten delen dan anderen, vooral familie en ouders, wat tevens wel voor verschil kan zorgen. Tot slot wordt benoemt dat biologische broertjes/zusjes van de eigen kinderen het weer anders ervaren, ondanks dat ze dezelfde opvoeding hebben gekregen en in hetzelfde gezinshuis zijn opgegroeid.

“Je leert op jonge leeftijd al dat niet iedereen in de wereld het goed heeft”.

GEDRAGSPROBLEMATIEKEN

“Ik zie de hulpvraag die de kinderen hebben, alles wat een kind in boosheid zegt is nietszeggend”.

De eigen kinderen beschrijven de gedragsproblematieken van de gezinshuiskinderen als het uiten van veel boosheid wat plotseling kan opkomen, het vragen van veel aandacht (afhankelijk zijn van de gezinshuisouders) en het kunnen tonen van agressiviteit. Vooral het vragen van aandacht wordt door de eigen kinderen als lastig ervaren, helemaal wanneer het in een ‘vrij weekend’ voorkomt. De gedragsproblematieken van de gezinshuiskinderen kunnen voor veel boosheid, spontane uitbarstingen en heftige ruzies zorgen, wat een eigen kind vaak ook meekrijgt. Dit wordt vooral als lastig ervaren wanneer de boosheid gericht is op de gezinshuisouders. Het eigen kind kan zich op zo’n moment machteloos voelen en kan het gevoel krijgen tussen ouders en het gezinshuiskind in te staan. Daarnaast kan het eigen kind situaties meemaken die ondenkbaar zijn in een normaal gezin. Zoals crisisplaatsingen, veelvuldig contact met politie en/of justitie en agressiviteit. Dit is voor een eigen kind lastig, omdat de buitenwereld deze situaties vaak moeilijk begrijpt. Ondanks dat het lastig kan zijn, benoemt het merendeel van de eigen kinderen dat ze genoeg vertrouwen hebben in hun ouders kunnen en ze het daarom als minder lastig ervaren. Het is voor een eigen kind ook prettig om kennis te hebben van het gedrag van de gezinshuiskinderen en te weten waar het gedrag vandaan komt, dit helpt relativeren. Er wordt ook benadrukt dat eigen kinderen zich bewust zijn van de speciale rol die zij hebben in een gezinshuis. Zo zien eigen kinderen sneller achterliggende problematiek bij het gedrag van de gezinshuiskinderen, iets wat buitenstaanders lastiger kunnen. Ook leren eigen kinderen zichzelf heel gauw kennen, de gezinshuiskinderen weten precies waar je zwakke plek, je zesde zintuig, zit. Dit wordt aan de ene kant als heftig ervaren, aan de andere kant ervaren de eigen kinderen dit als normaal. “Achteraf had dat ook wel goede kanten, hoe ik een beetje kon leren hoe ik met mijn gevoelens om kon gaan en hoe je met agressieve mensen een beetje om kon gaan”.

VERSCHIL EIGEN KIND EN GEZINSHUISKIND

“Ik ben voor mijn gevoel altijd als gelijkwaardige meegenomen”.

Er zijn een aantal verschillen die de eigen kinderen ervaren tussen de gezinshuiskinderen en hunzelf. Deze verschillen zitten in het niet delen van privé informatie met de gezinshuiskinderen, het gedrag van de gezinshuiskinderen, materialistische dingen (bijvoorbeeld het kopen van een rijbewijs of telefoon) en het hebben van een andere achtergrond. Het verschil wordt amper tot niet in de omgang van de ouders naar de gezinshuiskinderen en eigen kinderen toe ervaren.

INFORMATIE MEEKRIJGEN EN DELEN

Over het algemeen vinden de eigen kinderen het prettig om informatie over de gezinshuiskinderen, zoals de gedragsproblematieken of diagnoses, te krijgen omdat zij zich hierdoor makkelijker kunnen inleven in het gezinshuiskind en beter kunnen relativeren tijdens lastige momenten. Ook krijgen zij hierdoor het gevoel betrokken te worden door hun ouders in het gehele proces. Alle eigen kinderen geven aan het niet nodig te vinden om alle informatie over het gezinshuiskind te weten, “zij weten ook niet alles over mij”.

VAKANTIES, FEESTDAGEN EN VRIJE WEEKENDEN

De meeste gezinnen hebben af en toe ook gezamenlijke momenten met alleen het eigen gezin, zoals een vrij weekend, vakanties en/of feestdagen en verjaardagen. De eigen kinderen vinden het belangrijk en prettig om tijd met het eigen gezin door te brengen, omdat dit zorgt voor versterking van de draagkracht van hen en van hun ouders. Dit is nodig omdat je veel meemaakt in het gezinshuis waarbij je eigen grenzen vaak op de proef gesteld kunnen worden. De gezinshuiskinderen dragen allemaal hun eigen problematiek met zich mee en dit kan voor de eigen kinderen heftig zijn. Een vrij moment met het eigen gezin helpt om hier af en toe even afstand van te doen en te kunnen opladen. Daarnaast geeft dit vrije moment ruimte om aandacht te richten op de eigen kinderen, die deze aandacht ook nodig hebben.

KINDEREN LOSLATEN EN VERWELKOMEN

“We kunnen niet over elkaars herinneringen meepraten, dus we moeten samen herinneringen opbouwen”.

Als eigen kind krijg je te maken met het loslaten van gezinshuiskinderen en weer nieuwe kinderen verwelkomen. Dit is over het algemeen een heftig proces. Het loslaten van een gezinshuiskind kan heftig zijn, omdat dit soms het gevolg is wanneer blijkt dat het gezinshuiskind niet meer past in het gezinshuis. In deze situatie komt het voor dat het eigen kind ruzies en spanningen meekrijgt, waarin het gezinshuiskind veel botst met de gezinshuisouders. De overplaatsing van het gezinshuiskind kan zich in dit geval uiten in een crisis, wat veel impact heeft op het eigen kind, het gezin en de andere gezinshuiskinderen die er wonen. Daarnaast kan een gezinshuiskind al een aantal jaren in het gezinshuis hebben gewoond. Je leert in dit geval als eigen kind een bepaalde band op te bouwen en je creëert een gunfactor voor het gezinshuiskind. Deze band kan plotseling verstoord worden, door bijvoorbeeld zo'n crisissituatie. Je zal het gezinshuiskind dan moeten loslaten en moeten vertrouwen dat hij of zij op een andere goede plek terecht komt. Het loslaten van een gezinshuiskind wordt soms als 'goed' ervaren, wanneer ze naar een meer passende plek gaan, of doorgroeien naar zelfstandige woningen. De eigen kinderen geven aan dan positief te kunnen kijken naar de overplaatsing, ook kan in dit geval een band worden behouden. Ondanks een heftige reden voor overplaatsing, geven eigen kinderen aan vaak de situatie te kunnen omdenken naar iets positiefs, “het zal uiteindelijk een betere plek zijn voor het gezinshuiskind”.

Wanneer er een plek in het gezinshuis vrij is, wordt deze vrij snel gevuld door een nieuwe plaatsing. Ook dit wordt soms als heftig ervaren, gezien je als eigen kind nog in een soort rouwproces kan zitten van de overplaatsing van het vorige gezinshuiskind. Ineens moet je schakelen en wennen aan de nieuwe situatie met een nieuw gezinshuiskind. “Je kent alleen de naam, verder niks”. Een nieuwe plaatsing is vooral in het begin vaak wennen, je kan dan niet met uitgelopen make-up of pyjama naar beneden lopen, “want je kent de kinderen niet goed, naarmate je ze leert kennen wordt het wel normaal”. Uiteindelijk wordt een nieuwe plaatsing door alle eigen kinderen als leuk ervaren, ondanks dat dit af en toe tijd nodig heeft. Het geeft een nieuwe dynamiek in huis en een nieuwe uitdaging.

3.1.2 ERVARING LEEFKLIMAAT

“Wat voor een eigen kind standaard is, kan voor een gezinshuiskind niet standaard zijn”.

WELBEVINDEN

Alle eigen kinderen geven aan zich over het algemeen goed te voelen thuis. Hierbij geven ze aan dat het als thuis voelt, ze zich relaxed en veilig voelen en ruimte hebben om zichzelf te zijn. Een uitzondering hierop zijn de ruzies en agressief gedrag van de gezinshuiskinderen die invloed kunnen hebben op het gevoel van veilig zijn en relaxed voelen thuis. Ook kan het af en toe erg druk zijn thuis. Voor het welbevinden van de eigen kinderen helpt het om een plek te hebben om zich in terug te kunnen trekken. Daarnaast helpt het om als eigen kind kennis te hebben van het gedrag van de gezinshuiskinderen, dit helpt relativeren tijdens ruzies en/of agressief gedrag. Ook geven meerdere eigen kinderen aan dat wanneer zij boos of verdrietig zijn, ze zich liever terugtrekken naar hun eigen kamer en dit niet in het bijzijn van de gezinshuiskinderen willen tonen. Hierbij geven ze aan dat dit wel kan, maar dit minder prettig voelt.

STRUCTUUR

Alle eigen kinderen zeggen structuur te ervaren in het dagelijks leven. Deze structuur is belangrijk, geven ze aan. “Anders ontstaat er miscommunicatie en begrijpt iemand het niet, dan raken de gezinshuiskinderen in de war”. De structuur wordt als normaal ervaren en hierbij geven de oudste eigen kinderen aan ook vrijheid te krijgen om af te wijken van de dagelijkse structuur.

EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID

Over het algemeen ervaart het eigen kind meer verantwoordelijkheid te krijgen dan het gezinshuiskind krijgt (zoals zelfstandig de hond uitlaten, op jongere leeftijd op stap mogen, zelfstandig reizen, oppassen op de gezinshuiskinderen). Dit wordt als prettig ervaren en ze benoemen hierbij dat dit een duidelijke scheiding aantoont tussen het kunnen van het gezinshuiskind en dat van een eigen kind. “Trauma’s en hechtingsstoornissen kunnen invloed hebben op het kunnen van een gezinshuiskind en het kennen van je grenzen”.

MOGELIJKHEDEN OM TE GROEIEN

Alle eigen kinderen geven aan mogelijkheden te ervaren om te groeien in het gezinshuis. Dit is op persoonlijk gebied en op fysiek/sociaal gebied. Zo kan elk eigen kind een sport of muziekinstrument beoefenen en voelen zij de ruimte om zichzelf te zijn en te kunnen uiten. Ze geven aan dat dit voor zowel de eigen kinderen als de gezinshuiskinderen geldt; ook zij kunnen een sport etc. beoefenen. Hier zit geen verschil in.

COMMUNICATIE, RESPECT EN AANSPREKEN OP GEDRAG

“Honden luisteren altijd, als papa en mama even geen aandacht kunnen geven”.

Een goede communicatie en praten met je ouders wordt door alle eigen kinderen als prettig en belangrijk ervaren, helemaal wanneer je als eigen kind bij de start van het gezinshuis nog te jong was om hierover mee te beslissen. Als eigen kind meegenomen worden door goede communicatie en het verkrijgen van informatie, zorgt ervoor dat zij ervaren dat hun mening wordt meegenomen, ondanks dat de uiteindelijke beslissing altijd bij de ouders zal liggen.

Voorbeelden die de eigen kinderen benoemen over dit soort momenten, zijn: onderweg in de auto het gedrag van de gezinshuiskinderen met mama bespreken, maandelijks een evaluatie hebben met alleen de eigen kinderen om te kijken of er verbeterpunten zijn, kennis over gedragsproblematieken, vanuit de opleiding van het eigen kind, delen met ouders.

Wanneer een eigen kind ruzie heeft met een gezinshuiskind, wordt dit over het algemeen opgelost door middel van communicatie en hulp van ouders. Deze hulp is nodig omdat de gezinshuiskinderen bepaalde dingen anders kunnen interpreteren of geleerd hebben. De eigen kinderen geven aan dat de ruzies veelal bestaan uit meningsverschillen en discussies, die gaan over 'de meest random dingen ooit', of wanneer een eigen kind feedback geeft op het gedrag van een gezinshuiskind. Ondanks dat hier een discussie uit kan ontstaan, geven alle eigen kinderen aan mogelijkheden te zien om de gezinshuiskinderen feedback te geven of aan te geven wanneer ze iets niet prettig vinden. Dit kan ofwel bij de gezinshuiskinderen zelf, ofwel bij de ouders. Ook wordt er opgemerkt dat de gezinshuiskinderen respect hebben voor de eigen kinderen. Dit komt doordat de eigen kinderen over het algemeen ouder zijn en hierdoor de ruimte voelen om een duidelijke grens aan te geven, de gezinshuiskinderen respecteren dit.

RESULTATEN KWANTITATIEF ONDERZOEK

Uit de resultaten van het kwantitatieve onderzoek blijkt dat het merendeel van de eigen kinderen een hogere mate van ondersteuning ervaart vanuit hun ouders en zingeving en mogelijkheden tot ontwikkeling ervaren. Daarnaast ervaren zij een hogere mate van structuur, eerlijkheid van controle en handhaving daarvan. Tot slot ervaren ze veiligheid en dat het vertrouwen wordt gekoesterd. De resultaten laten zien dat de ervaring van het leefklimaat over het algemeen positief ervaren wordt, echter zijn er mogelijkheden tot verbetering gezien er uitschieters in de resultaten zijn. Zie hiervoor tabel 2.

Tabel 2

Resultaten kwantitatief onderzoek Lectoraat Residentiële Jeugdzorg

Schaalscore	Ondersteuning	Groei	Repressie	Sfeer
1			N = 15	
2			N = 105	
3	N = 7	N = 7	N = 23	N = 27
4	N = 78	N = 81		N = 90
5	N = 60	N = 53		N = 27
Gemiddelde	$\bar{x} = 4,4$	$\bar{x} = 4,3$	$\bar{x} = 2,1$	$\bar{x} = 3,9$

3.1.3 ERVARING OVER DE GEBODEN ZORG IN EEN GEZINSHUIS

“Je kunt niet zorgen voor andere kinderen, als je niet goed zorgt voor je eigen gezin”.

Het gedrag van de gezinshuiskinderen wordt opgevangen en begeleid door de professionele zorg die de gezinshuisouders bieden. De eigen kinderen geven allemaal aan dat dit als normaal voelt en ze weinig verschil ervaren in hoe de ouders met de eigen kinderen en gezinshuiskinderen omgaan. “Dat vind ik heel knap van mama, heel goed van haar”. Het enige verschil wat benoemd wordt, is dat de gezinshuiskinderen af en toe meer aandacht/feedback nodig hebben vanuit de gezinshuisouders. De eigen kinderen ervaren dit als normaal, zien ook dat dit belangrijk is en benoemen het niet als iets wat invloed heeft op hun welzijn in het gezinshuis. Het eigen kind wordt hier soms ook in meegenomen, bijvoorbeeld door kennis vanuit een studie te delen, of samenwerken met een gezinshuiskind om een doel te behalen. Ondanks dat de geboden zorg als normaal voelt, wordt het niet altijd als makkelijk ervaren. Zo is het soms nog zoeken naar de positie die je hebt als eigen kind. “Als een gezinshuiskind een glas water omstoot, komt dat omdat hij vroeger dit of dat heeft meegemaakt. Als ik hetzelfde glas water omstoot, dan vinden ze dat gek en ben ik een soort raar kind”. Een ander eigen kind zegt: “Gezinshuiskinderen zijn beschadigd, wanneer zij iets verkeerd doen, worden zij anders aangepakt dan eigen kinderen die hetzelfde verkeerd doen. Ouders weten dat het bij eigen kinderen weer goed komt, je hebt een bepaalde band met eigen kinderen”. In beide gevallen wordt het niet ervaren als oneerlijk, gezien ze de hulpvraag van de gezinshuiskinderen zien, maar het wordt wel benoemd als lastig. Daarnaast wordt ook benoemd dat eigen kinderen zien dat de gezinshuisouders vermoeid kunnen raken, dit vinden de eigen kinderen lastig. Zij geven aan dat het helpt om een vrij weekend te hebben, of zelf in te kunnen springen wanneer mogelijk. Hierdoor voelt een eigen kind zich ook minder machteloos.

Bij de geboden zorg die de gezinshuisouders bieden, hoort ook het verwelkomen van externe hulpverleners en professionals in het gezinshuis. Dit is voor eigen kinderen af en toe lastig, gezien ze een stukje privacy moeten opgeven op zo’n moment. Ze voelen zich bezwaard om dezelfde ruimte in te lopen wanneer er een gesprek plaatsvindt. Hierbij helpt het dat ze zich kunnen terugtrekken in hun eigen kamer, of dat de gesprekken plaatsvinden in een kantoorruimte. De eigen kinderen vinden het ook fijn wanneer deze gesprekken plaatsvinden als de eigen kinderen op school zijn, of in een andere ruimte zijn. Eén eigen kind benoemde het verwelkomen van externe hulpverleners en professionals als normaal en ging hier pas over nadenken tijdens het interview. “Ondanks dat ik het niet lastig vind, besef ik nu dat ik er wel iets van mag vinden, gezien het ook mijn thuis is”.

3.1.4 VERBETERPUNTEN

Er worden weinig verbeterpunten op de specifieke gezinshuizen vanuit de eigen kinderen benoemd. De eigen kinderen zouden over het algemeen het gezinshuis op precies dezelfde manier draaien als dat hun ouders nu doen. Er wordt wel benoemd dat het niet altijd prettig is om de biologische ouders van de gezinshuiskinderen te ontmoeten, gezien er conflicten kunnen ontstaan tussen de biologische ouders en de gezinshuisouders. Dit gescheiden houden van de privésituatie van het eigen kind, zou prettiger zijn. Daarnaast wordt er meermaals aangegeven dat eigen kinderen het gevoel ervaren dat externe hulpverleners en professionals niet altijd rekening houden met het eigen kind, gezien zij niet genoeg kennis hebben over de grote rol die een eigen kind heeft in een gezinshuis. Hier mag meer aandacht voor zijn, gezien de eigen kinderen veel meemaken, zich meer bewust zijn over het welzijn van hun ouders en het hierdoor ook een grote impact kan hebben.

Voorbeelden die genoemd worden zijn: rekening houden met een eigen kind bij plaatsing van een nieuw gezinshuiskind, in gesprek gaan met het eigen kind en niet alleen met het gezinshuiskind en bewust zijn van dat situaties niet alleen invloed hebben op de gezinshuiskinderen en de gezinshuisouders, maar ook op het eigen kind.

3.1.5 INFORMATIEVERSTREKKING VOOR 'EIGEN KINDEREN' IN GEZINSHUIZEN

Zes eigen kinderen waren bij de start van het gezinshuis zelf nog te jong om hier vooraf informatie over te krijgen. In deze gevallen zijn zij ook vooraf al een (crisis)pleeggezin of weekendopvang geweest. Zij ervaren het als doorgroeien naar een gezinshuis. De eigen kinderen ervaren wel dat zij worden meegenomen in de beslissingen van de ouders, helemaal gezien zij hier vroeger nog te jong voor waren. Dit wordt als belangrijk en prettig ervaren. Er wordt ook benoemd dat het handig kan zijn om vooraf kennis te krijgen over het mogelijke heftige gedrag van de gezinshuiskinderen. Dit zou kunnen gebeuren door bijvoorbeeld in contact te gaan met eigen kinderen, zodat je de juiste informatie kan krijgen. Vroeger was deze mogelijkheid er nog niet.

3.1.6 SUCCESFACTOREN EN KNELPUNTEN

“Niet denken dat je geen inspraak op het gezin hebt, want je bent een biologisch kind en je hebt een stem, dus laat hem horen”.

In het interview is expliciet gevraagd naar de succesfactoren en knelpunten in een gezinshuis. Al eerder genoemde succesfactoren zijn: een eigen plek hebben thuis, open communicatie hebben met ouders en een vrij weekend met het eigen gezin. Nieuwe succesfactoren die de respondenten benoemd hebben, zijn: gezinshuiskinderen die jonger zijn dan de eigen kinderen. Hierdoor ontvangen de eigen kinderen meer respect en ontstaan er minder ruzies. Ook is het voor het eigen kind fijn dat hun ouders geen 9-5 baan hebben en ze dus altijd thuis zijn. Daarnaast is het voor het eigen kind fijn om niet het enige eigen kind te zijn. Zo heeft het eigen kind altijd iemand om de ervaringen mee te delen. Tot slot geven de respondenten aan het fijn te vinden wanneer hun ouders geen hogere eisen aan ze stellen, er ruimte is om grenzen aan te geven en duidelijk met elkaar te communiceren. Hierdoor ontstaat er geen gevoel van concurrentie met de gezinshuiskinderen. “Het blijven jouw ouders, en niet van de gezinshuiskinderen”.

Al eerder genoemde knelpunten zijn: gezinshuiskinderen vragen veel aandacht, het kan druk zijn, alles moeten delen, het loslaten van gezinshuiskinderen bij een overplaatsing en de weinige erkenning voor de rol van het eigen kind vanuit externe hulpverleners. Nieuwe knelpunten die de respondenten benoemd hebben, zijn: “Het is niet altijd even mooi”, veel wordt rooskleurig gemaakt. Het gedrag van de gezinshuiskinderen komt niet altijd goed en je maakt soms heftige en pittige situaties mee. Het eigen kind mist hierin de erkenning. Daarnaast laten de gezinshuiskinderen in het bijzijn van anderen vaak een lieve kant zien, terwijl eigen kinderen ook een andere heftige kant kennen. Dit kan voor onbegrip van buitenstaanders zorgen. Tot slot de schending van privacy; gezinshuiskinderen die in de eigen kamers van de eigen kinderen komen of zelfs spullen kunnen jatten. “Het voelt anders omdat het niet je eigen broertje/zusje is”.

HOOFDSTUK 4: CONCLUSIE, DISCUSSIE EN ADVIES

In dit hoofdstuk worden eerst alle deelvragen beantwoord, hierop volgend wordt de hoofdvraag beantwoord. Daarna volgt een discussie over de onderzoekopzet en uitvoering hiervan. Tot slot wordt er een advies gegeven voor toekomstige gezinshuizen en eigen kinderen in gezinshuizen. Het hoofdstuk sluit af met aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

4.1 CONCLUSIE OP DE DEELVRAGEN

In deze paragraaf wordt een antwoord gegeven op alle vijf de deelvragen.

4.1.1 HET OPGROEIEN IN EEN GEZINSHUIS

Deelvraag 1: “Wat zijn de ervaringen van de eigen kinderen in gezinshuizen met betrekking tot het opgroeien in een gezinshuis?”

De eigen kinderen blijken het opgroeien in een gezinshuis als normaal te ervaren en niet anders te weten. Het opgroeien in een gezinshuis heeft zijn voordelen, zoals veel gezelligheid, het feit dat je ouders altijd thuis zijn en zorg kunnen dragen aan kinderen die dit nodig hebben. Daarentegen heeft het opgroeien in een gezinshuis ook zeker zijn nadelen, waarbij het belangrijk is om vooral de nadelen goed bespreekbaar te maken en genoeg aandacht te hebben voor het eigen kind. De stelling van Höjer (2007) die zegt dat eigen kinderen in pleeggezinnen hun plek moeten herontdekken in het gezin, komt ook zeker terug in dit onderzoek. Eigen kinderen in een gezinshuis hebben tijd nodig om hun plek in het gezin te ontdekken en de juiste aandacht vanuit de ouders om deze plek te behouden. Daarnaast hebben de gedragsproblematieken van de gezinshuiskinderen invloed op hoe een eigen kind het opgroeien in een gezinshuis ervaart. Zo kunnen er bepaalde situaties ontstaan die ondenkbaar zijn voor andere gezinnen, wat lastig kan zijn voor een eigen kind. Echter zorgt deze ervaring, om samen te wonen en op te groeien met kinderen met gedragsproblematieken, voor een persoonlijke ontwikkeling voor het eigen kind, die zich uit in volwassen en rationeel kunnen denken.

4.1.2 HET LEEFKLIMAAT IN EEN GEZINSHUIS

Deelvraag 2: “Hoe ervaren de eigen kinderen het leefklimaat in een gezinshuis?”

Het leefklimaat wordt door de eigen kinderen positief ervaren. Zij geven aan een ‘open leefklimaat’ zoals beschreven in het onderzoek van Van der Helm et al. (2009) te ervaren. Een grote factor die hier negatieve invloed op kan hebben, is het ervaren van ruzies tussen de gezinshuiskinderen en de gezinshuisouders. Dit beïnvloedt de sfeer, de mate van respect voor elkaar en de gelijkwaardige communicatie. Toch geven eigen kinderen aan het positieve effect van de zorg van de gezinshuisouders in te zien en te ervaren, wat aansluit op het onderzoek van Ryan en Deci (2020). Dit laat namelijk zien dat het open leefklimaat een positief effect heeft op de behandelmotivatie van de uithuisgeplaatste kinderen. Tot slot kan er geconcludeerd worden dat de eigen kinderen het leefklimaat over het algemeen net zo positief ervaren als de uithuisgeplaatste kinderen. Dit geeft een antwoord op de vraag in het onderzoek van Bekken et al. (2016).

4.1.3 DE ZORG IN EEN GEZINSHUIS

Deelvraag 3: “In hoeverre beïnvloedt de zorg, die gezinshuisouders bieden, het leefklimaat voor de eigen kinderen in een gezinshuis?”

Er is gekeken naar de zorgethiek, die zoals eerder beschreven stelt dat er waarden geschaad kunnen worden wanneer er in een moeilijke situatie het ene alternatief gekozen wordt en het niet gekozen alternatief ook aandacht en betrokkenheid vereist (Voskes, Widdershoven, & Van Melle, 2021). Uit dit onderzoek is dan ook gebleken dat eigen kinderen het vragen van aandacht vanuit de gezinshuiskinderen als lastig ervaren, maar tevens wel het vertrouwen in hun ouders hebben dat zij de juiste zorg kunnen bieden aan de gezinshuiskinderen. Ze zijn zich bewust van de noodzaak van de juiste zorg en wat voor effect deze zorg kan bieden. De zorg die de ouders bieden heeft geen tot weinig invloed op de ervaring van het leefklimaat, wat vooral komt doordat de ouders de juiste aandacht bieden aan de eigen kinderen en ze de mogelijkheid ervaren om te groeien. Dit sluit aan op eerder onderzoek van Nederlands Jeugdinstituut en Hogeschool Leiden (2019).

Echter heeft een ander deel van de zorg, het ontvangen van externe hulpverleners, wel degelijk invloed op het leefklimaat. Dit komt omdat het de privacy van de eigen kinderen kan schaden, zoals ook beschreven in Nederlands Jeugdinstituut en Hogeschool Leiden (2019).

4.1.4 VERBETERPUNTEN

Deelvraag 4: “Wat zou er volgens de eigen kinderen verbeterd kunnen worden aan het leefklimaat in een gezinshuis?”

De verbeterpunten die genoemd zijn, richten zich vooral op genoeg privacy voor de eigen kinderen creëren en meer bewustzijn voor de rol van het eigen kind. Dit sluit tevens aan op de zorgethiek, gezien de eigen kinderen onvoldoende aandacht en betrokkenheid ervaren vanuit de externe hulpverleners. De eigen kinderen hebben behoefte meer erkend en gezien te worden door anderen, wat aansluit op het onderzoek van Voskes et al. (2021). Daarnaast sluit de drang voor genoeg privacy aan op het onderzoek van Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden (2019), waarin gezegd wordt dat de biologische ouders van de uithuisgeplaatste kinderen invloed kunnen hebben op het leefklimaat in een gezinshuis.

4.1.5 INFORMATIEVERSTREKKING

Deelvraag 5: “Aan welke informatie hebben de huidige eigen kinderen in gezinshuizen behoefte gehad in de beginperiode van het starten van een gezinshuis?”

Het is voor een eigen kind prettig om vooraf informatie te krijgen over de mogelijke problematieken die een gezinshuiskind met zich mee kan dragen. Dit zou gedaan kunnen worden door in contact te komen met andere eigen kinderen, om op die manier ervaringen te delen. Dit is belangrijk omdat de buitenwereld de situaties vaak moeilijker begrijpt en niet de juiste informatie over kan brengen.

4.2 CONCLUSIE OP DE HOOFDVRAAG

“Op welke wijze ervaren eigen kinderen in een gezinshuis het leefklimaat, de zorg die geboden wordt en wat zijn eventuele verbeterpunten?”

Al met al kan er gezegd worden dat de eigen kinderen het opgroeien in een gezinshuis, waarvan het leefklimaat en de zorg deel uitmaakt, positief ervaren.

Hierbij moet er wel duidelijk benadrukt worden dat een eigen kind een grote rol speelt in het gezinshuis, groter dan wat er tot nu toe erkend wordt. Eigen kinderen ervaren deze rol, maar ervaren te weinig erkenning en bewustzijn vanuit de buitenwereld. De eigen kinderen ontwikkelen zich rationeel en volwassen, door de pittige levenservaringen die zij opdoen in het gezinshuis. Door deze ontwikkeling kunnen zij pittige situaties makkelijker relativeren en met een andere blik naar het gedrag van de gezinshuiskinderen kijken, iets wat voor de buitenwereld soms lastig is. Deze rationele en volwassen ontwikkeling is bij de antwoorden die de respondenten op de interviewvragen gaven duidelijk naar voren gekomen. Dit toont aan dat eigen kinderen door hun thuissituatie gedwongen worden om rationeel en volwassen naar probleemgedrag te kijken, iets wat helpend is voor de omgang met dit soort gedrag.

De respondenten hebben in het interview antwoord gegeven op deze hoofdvraag en concluderend kan er gezegd worden dat zij het ervaren als leuk, gezellig en af en toe best pittig.

4.3 DISCUSSIE

De onderzoeker stond dicht bij de rol die de respondenten hebben. Dit maakte het opstellen van een interviewschema makkelijker. Daarnaast kon de onderzoeker sneller een vertrouwd gevoel overbrengen bij de respondenten, omdat de onderzoeker zich makkelijk kon inleven in de respondenten. Het werkte voor de onderzoeker erg prettig dat er sneller diepgang in de interviews kon plaatsvinden, omdat de onderzoeker al bekend was met het fenomeen.

De RLA methode die gebruikt is, gaf de ruimte om vooraf geen suggesties te maken waardoor er oog was voor de pure ervaringen van de respondenten. Een nadeel van deze methode is dat er een essentie wordt geformuleerd, waar individuele uitzonderingen op zullen zijn. Er wordt dus niet naar een individu gekeken, maar naar het grotere plaatje.

Daarnaast heeft de werving van de steekproefselectie invloed gehad op het onderzoek. Zo is het met deze methode lastig om alle kinderen te bereiken en bereik je eerder de ouders mee. Een aantal kinderen die deelnamen aan dit onderzoek zijn door hun ouders benaderd. Hierdoor is het lastig om de vrijwillige basis vanuit het kind te toetsen. Daarnaast kunnen situaties in een gezinshuis gevoelig liggen, waardoor mensen minder snel geneigd zijn om deel te nemen aan het onderzoek op vrijwillige basis.

Tot slot zijn de interviews online afgenomen. Alleen zicht hebben op het bovenste deel van het lichaam van de respondent is een obstakel geweest voor de observaties. Hierdoor is de non-verbale communicatie niet in zijn geheel meegenomen. Daarnaast heeft een online afgenomen interview effect kunnen hebben op de concentratieboog van de geïnterviewde persoon (Janghorban, Roudsari, & Taghipour, 2014). De onderzoeker heeft hierop ingespeeld door bij de jongste deelnemers het interview in te korten en alleen de belangrijkste vragen te stellen.

4.3.1 VALIDITEIT

Resultaten van fenomenologisch onderzoek zijn niet te generaliseren, maar het biedt inzicht in hoe het zou kunnen zijn (Van der Meide, 2014).

Gezien de steekproef niet representatief is voor de algehele populatie, is er sprake van externe validiteit. Uiteindelijk bleek de steekproef erg gevarieerd te zijn in leeftijd, van tien tot 42 jaar, waardoor er meer informatie uit is gekomen. Daarnaast is gekeken naar andere demografische gegevens, zoals het geslacht, het aantal broers/zussen en de uithuisgeplaatste kinderen wonend in het gezinshuis. Hierdoor is de steekproef, die niet representatief is, wel gevarieerder en is de kans op meer informatie groter gemaakt. Er is vooral gevarieerde informatie voortgekomen uit de verschillen in leeftijd (zie hiervoor 3.1.5). Daarnaast is er gelet op het geven van sociaal wenselijke antwoorden van de geïnterviewde persoon. Zij zijn namelijk geïnterviewd over hoe zij het werk van hun biologische ouders ervaren. Dit kan invloed hebben op het geven van eerlijke antwoorden. Hier is rekening mee gehouden door de vraagstelling te richten op de eigen kinderen, zonder dat zij een oordeel hoeven te geven over hun ouders.

Omdat in fase vier van de analyse een essentie is geformuleerd door middel van reflecties op de betekeniseenheden, en door een onderzoeker die deel uitmaakt van de doelgroep, is het onderzoek veelvuldig meegelezen door andere onderzoekers (scriptiebegeleider en de opdrachtgever).

Daarnaast heeft de onderzoeker voorkomen dat zij ‘eigen’ betekenissen oplegt aan de data. Dit heeft zij gedaan door een open en reflectieve houding aan te nemen, zoals beschreven in Van der Meide (2014).

4.3.2 OBJECTIVITEIT

Gedurende het onderzoek is er objectief gewerkt. Dit is gedaan door informatie te verkrijgen vanuit de open interviews en literatuuronderzoek. De onderzoeker heeft, naast de resultaten van de interviews, geen informatie ingebracht zonder wetenschappelijke onderbouwing. Gezien de onderzoeker in dit geval deel uitmaakt van de populatie (eigen kinderen in gezinshuizen) kunnen verwachtingen van de onderzoeker de objectiviteit en suggestiviteit beïnvloeden. De onderzoeker is zich hier bewust van en heeft dit getoetst aan de hand van feedbackmomenten met de beoordelaar.

4.4 ADVIES

4.4.1 ADVIES VOOR (TOEKOMSTIGE) GEZINSHUISOUDERS

Om een passend advies te kunnen geven aan (toekomstige) gezinshuisouders, is het goed om te beseffen dat ieder eigen kind het opgroeien in een gezinshuis anders kan ervaren en dat de basis van een gezinshuis het organiseren van het ‘gewone leven’ is (Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden, 2019). Om ervoor te kunnen zorgen dat het leefklimaat door de eigen kinderen positief ervaren wordt, wat invloed kan hebben op de ervaring van het opgroeien in een gezinshuis, zijn onderstaande adviezen (gebaseerd op dit onderzoek) van belang.

DE START VAN EEN GEZINSHUIS

Onderstaande punten zijn belangrijk om te weten en/of te doen voor de start van een gezinshuis.

- Op basis van de resultaten uit de interviews en de eigen ervaring van de onderzoeker, wordt er geadviseerd om de leeftijd van de gezinshuiskinderen onder de leeftijd van de eigen kinderen te houden. Dit zorgt voor een goede balans waarin elk kind ruimte krijgt om zich te ontwikkelen, met zo weinig mogelijk botsingen en gevoel van concurrentie. Wanneer het gezinshuiskind ouder was van het eigen kind, ontstond er rolverwarring en conflicten. Eigen kinderen kunnen verder zijn in hun ontwikkeling en worden vrijer gelaten, dit kan lastig zijn voor het gezinshuiskind en het eigen kind.
- Verwacht niet te veel van het eigen kind. Een eigen kind mag ook fouten maken en moet niet het gevoel krijgen hierop meer aangekeken te worden dan het gezinshuiskind.
- Geef het eigen kind de juiste aandacht door geen gevoel te geven dat het eigen kind moet concurreren met een gezinshuiskind. Jij bent en blijft nog steeds de ouder van het eigen kind, niet van het gezinshuiskind. Doe dit door bijvoorbeeld meer één op één momenten met je eigen kind in te plannen, open te communiceren met je eigen kind en geen vergelijkingen te maken tussen het eigen kind en het gezinshuiskind.
- Creëer een eigen plekje voor het eigen kind, waar hij of zij zich kan terugtrekken wanneer nodig. Er kunnen veel prikkels zijn in het gezinshuis en situaties ontstaan die voor het eigen kind niet altijd even prettig zijn.
- Tot slot is het belangrijk om vergaderingen/overleggen op zo'n manier plaats te laten vinden dat het eigen kind hier zo min mogelijk last van ervaart. Doe dit door bijvoorbeeld een extra ruimte te creëren, zodat de privacy in de thuissituatie van het eigen kind gewaarborgd blijft. Een andere optie is om de gesprekken plaats te laten vinden op het moment dat het eigen kind niet aanwezig is (onder schooltijd, tijdens sport, etc.).

GEDURENDE HET TRAJECT

Gedurende het traject van een gezinshuis zijn, zijn onderstaande punten van belang:

- Wees open en eerlijk. Geef aan dat het niet altijd leuk is en dat je als ouder ook moe kan zijn en deel ook informatie over de gezinshuiskinderen. Het eigen kind krijgt dit allemaal wel mee, ongeacht of hierover gesproken wordt of niet. Het is voor het eigen kind helpend om dit bespreekbaar te maken, zo creëer je ook onderscheid in de omgang tussen het gezinshuiskind en het eigen kind.
- Plan vrije tijd in met het eigen gezin. Dit kan door bijvoorbeeld eenmaal per maand een avond/dag/weekend met het eigen gezin in te plannen. Zo kan je af en toe terug gaan naar de basis van het gezinshuis, de basis die zo noodzakelijk is voor iedereen in het gezinshuis.
- Wees open naar hulpverlening. Geef het aan wanneer iets niet goed verloopt. Dit helpt voor een eigen kind, omdat het eigen kind het vaak mee zal krijgen wanneer iets niet goed gaat en hij of zij hierin machteloos is.

4.4.2 ADVIES VOOR EIGEN KINDEREN

Als eigen kind mag je af en toe best even stilstaan bij welke ervaringen je allemaal op doet in het gezinshuis en de grote rol die jij daarin hebt. Misschien heb je er zelf niet voor gekozen, maar ben je toch elke dag bezig met het creëren van een fijne sfeer voor zowel jouzelf als voor onbekende, uithuisgeplaatste kinderen. Dit kan en is niet altijd leuk en hier mag je als eigen kind open en eerlijk in zijn. Het is wellicht helpend om in contact te komen met andere eigen kinderen, er zijn eigen kinderen die hier open voor staan. Daarnaast kan je informatie opdoen over hoe het kan zijn om op te groeien als eigen kind in een gezinshuis. De onderzoeker van dit onderzoek adviseert hierbij haar eigen boek, genaamd Verwonder (2021).

4.4.3 ADVIES EXTERNE ORGANISATIES EN/OF HULPVERLENERS

Uit de resultaten van dit onderzoek is gebleken dat het leefklimaat door de eigen kinderen positief ervaren wordt, maar dat er verbeterpunten liggen op het gebied van de hulpverlening. Dit beïnvloedt niet alleen de eigen kinderen, maar ook de zorg voor de uithuisgeplaatste kinderen. Mogelijke oplossingen, op basis van dit onderzoek, hiervoor zijn:

- **Hulpverleners:** Heb als hulpverlener oog voor het eigen kind. Ga in het gesprek met het eigen kind en stel vragen als: hoe gaat het, waar loop je tegenaan, etc.
- **Organisaties voor nieuwe plaatsingen:** Vraag naar de mening van het eigen kind bij nieuwe plaatsingen. Wees je bewust van de invloed wat een nieuwe plaatsing kan hebben op het eigen kind. Door alle betrokkenen hierin mee te nemen, creëer je een grotere kans voor een goede plaatsing van het gezinshuiskind.
- **Overkoepelende organisatie gezinshuizen:** Breng eigen kinderen met elkaar in contact. Vooral bij de start van een nieuw gezinshuis kan het voor een eigen kind prettig zijn om informatie mee te krijgen vanuit een ander eigen kind. Dit kan door een dag te organiseren of een online platform.

4.4.3 AANBEVELINGEN VOOR VERVOLGONDERZOEK

Uit dit onderzoek is gebleken dat de eigen kinderen negatieve ervaringen hebben ten aanzien van het contact met externe hulpverleners. Onderzoek kan uitwijzen tegen welke obstakels zij precies aanlopen en of de externe hulpverleners dit net zo ervaren en welke mogelijke oplossingen hiervoor te bieden zijn.

LITERATUURLIJST

Bekken, F. F., Willemse, R., & Van der Helm, G. H. P. (2016, juni). *Het leefklimaat in Gezinshuizen; leefklimaatonderzoek bij Gezinshuis.com*.

<https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/residentiele-jeugdzorg/publicaties/definitief-onderzoeksrapport-gezinshuizen.pdf>

Bekken, F., & Van der Helm, P. (2017). Hoop een huis geven: eerste resultaten leef- en werkklimaatonderzoek bij Gezinshuizen-Plus. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 56, 14–22. https://hbo-kennisbank.nl/details/sharekit_hsleiden:oai:surfsharekit.nl:54bef751-bbc8-48a9-a22b-f36081961a50

Cannaert, C. (2021). *Het belang van “het eigen kind” binnen pleegzorg*.

https://scriptiebank.be/sites/default/files/thesis/2021-10/Masterproef_CannaertC%C3%A9line.pdf

De Vries, A., & Gardeniers, M. (2013). Wat hebben gezinshuizen in huis? *Jeugdbeleid*, 7(1), 5–12. <https://doi.org/10.1007/s12451-013-0002-6>

Ditters, Y., Kraaijeveld, J., & Bergenhenegouwen, H. (2021, oktober). *Gezinshuizen. Cijfers in Context 2020*. Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-10/Gezinshuizen%20-%20Cijfers%20in%20context%202020.pdf>

Höjer, I. (2007). Sons and daughters of foster carers and the impact of fostering on their everyday life. *Child and Family Social Work*, 12, 73–83. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2006.00447.x>

Janghorban, R., Roudsari, R. L., & Taghipour, A. (2014). Skype interviewing: The new generation of online synchronous interview in qualitative research. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 9(1), 1748–2631.

<https://doi.org/10.3402/qhw.v9.24152>

Kinderrechtencollectief. (2017a, 26 november). *Thema: Veiligheid | Het recht op veiligheid - Kinderrechten.nl*. Kinderrechten. Geraadpleegd op 26 februari 2022, van <https://www.kinderrechten.nl/thema-veiligheid/>

Kinderrechtencollectief. (2017b, december 3). *Mening van het kind - Artikel 12 Kinderrechtenverdrag*. Kinderrechten. Geraadpleegd op 4 maart 2022, van <https://www.kinderrechten.nl/kinderrechten-vw/artikel-12-betrekken-kind/>

Lectoraat Residentiële Jeugdzorg. (2021, 7 juni). *Residentiële Jeugdzorg*. Hogeschool Leiden. Geraadpleegd op 28 februari 2022, van <https://www.hsleiden.nl/residentiele-jeugdzorg>

Nederlands Jeugdinstituut & Hogeschool Leiden. (2019). *Kwaliteitscriteria Gezinshuizen. Kwaliteit van jeugdhulp in professionele gezinsvormen*. <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Kwaliteitscriteria-Gezinshuizen.pdf>

Roest, J. J., Dekker, A. L., Van Miert, V. S. L., De Valk, S., & Van der Helm, G. H. P. (2016, april). *Handleiding. GCI: Group Climate Instrument*.
<https://www.hsleiden.nl/binaries/content/assets/hsl/lectoraten/residentiele-jeugdzorg/handleidingen/handleiding-gci-2015.pdf>

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020, april). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology*, 61.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0361476X20300254>

S Heeren Loo. (2021, 8 december). *Pleegzorg of gezinshuis? 's Heeren Loo*. Geraadpleegd op 10 maart 2022, van <https://www.sheerenloo.nl/werken-bij/gezinshuis/pleegouder-worden-of-gezinshuisouder>

Sonderman, J., Van der Helm, G., Kuiper, C., Roest, J., Van de Mheen, D., & Stams, G. (2021). Differences between boys and girls in perceived group climate in residential youth care. *Children and Youth Services Review*, 120, 105628.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S019074092032051X>

Ter Meulen, G., Vinke, A., De Baat, M., & Spoelstra, J. (2014, maart). *Matching van langdurig uithuisgeplaatste kinderen aan een pleeggezin of gezinshuis*. Nederlands Jeugdinstituut en Gezinspiratieplein. [http://www.kaleidoscoop.org/nl/\(320998\)-Matching-van-langdurig-uithuisgeplaatste-jeugdigen-aan-een-pleeggezin-of-gezinshuis.pdf](http://www.kaleidoscoop.org/nl/(320998)-Matching-van-langdurig-uithuisgeplaatste-jeugdigen-aan-een-pleeggezin-of-gezinshuis.pdf)

The National Ethics Council for Social and Behavioural Sciences. (2018, mei). *CODE OF ETHICS FOR RESEARCH IN THE SOCIAL AND BEHAVIOURAL SCIENCES INVOLVING HUMAN PARTICIPANTS*. <https://www.nethics.nl/Gedragscode-Ethical-Code/>

Van der Helm, G., Kuiper, C., & Stams, G. (2018). Group climate and treatment motivation in secure residential and forensic youth care from the perspective of self determination theory. *Children and Youth Services Review*, 93, 339–344.
<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2018.07.028>

Van der Helm, P., Klapwijk, M., Stams, G., & Van der Laan, P. (2009). ‘What works’ for juvenile prisoners: the role of group climate in a youth prison. *Journal of Children’s Services*, 4(2), 36–48. <https://doi.org/10.1108/17466660200900011>

Van der Helm, P., Klapwijk, M., Stams, G., & Van der Laan, P. (2009). ‘What works’ for juvenile prisoners: the role of group climate in a youth prison. *Journal of Children’s Services*, 4(2), 36–48. <https://doi.org/10.1108/17466660200900011>

Van der Meide, H. (2014). Data-analyse volgens de fenomenologische reflectieve leefwereldbenadering. *KWALON*, 19(3), 68–73.
<https://doi.org/10.5553/kwalon/138515352014019003008>

Vissenberg, C., Tempel, H., & Jurrius, K. (2017, oktober). *Action learning – uitstroom 24-uurszorg*. https://www.researchgate.net/profile/Charlotte-Vissenberg/publication/329452949_Action_learning_-_uitstroom_24-uurszorg_Een_onderzoek_naar_bevorderende_en_belemmerende_factoren_bij_de_instroom_en_doorstroom_van_jongeren_in_de_24-uurszorg_Eindrapportage/links/5c095d1e4585157ac1adacb1/Action-learning-uitstroom-24-uurszorg-Een-onderzoek-naar-bevorderende-en-belemmerende-factoren-bij-de-instroom-en-doorstroom-van-jongeren-in-de-24-uurszorg-Eindrapportage.pdf

Voskes, Y., Widdershoven, G., & Van Melle, L. (2021). Dwang en drang vanuit zorgethisch perspectief. *Tijdschrift voor psychiatrie*, 63(10), 745–749.
<https://www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl/assets/articles/63-2021-10-artikel-voskes.pdf>

Wildeboer, M. (2021). *Verwonder*. Mijnbestseller.nl.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Interviewschema

Bijlage 2: Clusters uit Atlas.ti

Bijlage 3: Formulier zorgvuldig omgaan met proefpersonen

Bijlage 4: Formulier toestemmingsverklaring

BIJLAGE 1: INTERVIEWSCHEMA

Intro:

- a. Voorstellen, doel interview, aanpak (opname), anonimiteit, tijdsduur

Inleidende vragen

- b. Hoe oud ben je?
- c. Hoe lang hebben je ouders het gezinshuis waarin jij bent opgegroeid?
- d. Hoeveel broers/zussen heb je en hoeveel uithuisgeplaatste kinderen wonen er in het gezinshuis?
- e. Heb je ervaring met de term ‘leefklimaat?’ Zo ja, wat is jouw ervaring?

Diepere vragen

1. Kan je een dag beschrijven van het leven in een gezinshuis?
 - Doorvragen: Hoe vind je dit? Wat maakt dat je dit zo vindt? Wat gebeurt er als een dag anders gaat dan gepland?
 - 1.1 Hoe zien de feestdagen eruit bij jullie? Gezamenlijk met de uithuisgeplaatste kinderen, of niet?
 - 1.2 Hoe zien de vakanties eruit bij jullie? Gezamenlijk met de uithuisgeplaatste kinderen, of niet?
2. Hoe vind je het om op te groeien met uithuisgeplaatste kinderen in het gezinshuis?
 - 2.1 Gedragsproblematiek/hechtingsproblematiek: Wat merk je hiervan? Hoe ervaar je dit?
 - 2.2 Vraag uit eigen ervaring: Ik kreeg vaak de vraag hoe ik het vond om mijn ouders te delen, hoe ervaar jij dit?
 - Doorvragen
3. Hoe voel jij je vaak in het gezinshuis (thuis)?
 - Wat vind je hiervan?
 - 3.1 Hoe ga je er mee om wanneer je een keer verdrietig bent, of boos bent?
 - 3.2 Deel je je gevoel ook met mensen buiten het gezinshuis? Is er een vertrouwenspersoon bijvoorbeeld?
4. Kan je beschrijven hoe jouw ouders met jou omgaan?
 - 4.1 Zijn er verschillen met hoe ze met de uithuisgeplaatste kinderen omgaan?
 - 4.2 Delen je ouders informatie over de uithuisgeplaatste kinderen?
 - Doorvragen: Hoe vind je dit? Hoe merk je dit?

5. Stel: je hebt ruzie met een uithuisgeplaatst kind, hoe wordt dit dan opgelost?
 - 5.1 Wat zijn voorbeelden van waar zo'n ruzie over kan gaan?
6. Stel: je wilt een nieuw muziekinstrument bespelen, of een nieuwe sport proberen, kan je dit dan oefenen thuis?
7. Kan je beschrijven hoe jouw ouders voor de uithuisgeplaatste kinderen zorgen?
 - Doorvragen: wat vind je hiervan? Hoe merk je hier iets van? Heeft dit invloed op jou? Heeft dit invloed op iemand anders in huis?
 - 7.1 Hoe vind je het dat er wel eens andere mensen over de vloer komen? (Bijvoorbeeld gedragswetenschapper).
8. Is er iets dat je mist in het gezinshuis, of waarvan je vindt dat het beter kan?
9. Welke informatie heb jij gekregen toen je ouders begonnen met het starten van het gezinshuis? Welke informatie heb je hierin gemist?
10. Wat zou je andere 'eigen kinderen' of gezinshuisouders adviseren over het opgroeien in een gezinshuis?

Afsluitende vraag

Hoe zou je jouw ervaring over het opgroeien in een gezinshuis in één zin kunnen beschrijven?

BIJLAGE 2: CLUSTERS UIT ATLAS.TI

De gecodeerde betekeniseenheden die met elkaar in relatie staan, zijn geclusterd onder de volgende code groups:

- Advies/tips
- Eigen verantwoordelijkheid
- Ervaring in één zin
- Gedragsproblematieken
- Leefklimaat
- Negatieve ervaringen
- Opgroeien in gezinshuis
- Positieve ervaringen
- Structuur
- Verbeterpunten
- Zorg die ouders bieden

**Hanzehogeschool
Groningen**

University of Applied Sciences

INFORMED CONSENT FORMULIER

Dit informed consent formulier bestaat uit twee delen.:

De informatiebrief (om informatie met u te delen)

Het informed consent formulier (voor uw handtekening, als u ermee instemt om mee te doen) .

U krijgt een kopie van het volledige informed consent formulier.

Deel1: Informatiebrief

Naam van het onderzoeksproject	Afstudeeronderzoek – ‘Eigen kinderen in gezinshuizen’ Dit onderzoek wordt geleid door Marlin Wildeboer. Hanzehogeschool Groningen Het wordt gefinancierd door Lectoraat Residentiële Jeugdzorg, Leiden
Doel van het onderzoek	Dit onderzoek wordt geleid door Marlin Wildeboer. U bent van harte uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek. U kunt de tijd nemen om erover na te denken of u wilt meedoen of niet en hierbij bent u vrij om dit met andere mensen te bespreken. Als er in deze informatiebrief termen staan die u niet begrijpt, kunnen we die voor u verhelderen. U kunt altijd bij ons terecht met vragen over dit onderzoek. Het doel van dit onderzoek is om de ervaringen van ‘eigen kinderen in gezinshuizen’ meer inzichtelijk te maken. Hieruit kan een advies komen voor toekomstige (startende) gezinshuizen, om het leefklimaat van ‘eigen kinderen’ positief te blijven beïnvloeden. Tevens kunnen de resultaten van het onderzoek leiden tot gespreksonderwerp, gezien er tot nu toe nog weinig bekend is over het perspectief vanuit het ‘eigen kind’. Het is nuttig dat hier onderzoek naar gedaan wordt, gezien er tot nu toe weinig kennis over is. Wel is bekend dat een positief leefklimaat in gezinshuizen de basis is voor de ontwikkeling van zowel eigen kinderen als gezinshuiskinderen. Dit onderzoek kan hier aan bijdragen, door een uiteindelijk advies te kunnen geven om het leefklimaat voor eigen kinderen positief te beïnvloeden. Daarnaast is bekend dat het opnemen van uithuisgeplaatste kinderen in een gezin verschillende uitdagingen met zich mee kan brengen, die impact kunnen hebben op de eigen kinderen. Het inzichtelijk maken van deze ervaringen kan leiden tot passende adviezen voor (startende) gezinshuizen. Dit onderzoek loopt van 14-02-2022 tot 07-06-2022. In het onderzoek wordt gewerkt met literatuurstudie en het afnemen van interviews. U wordt uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek, omdat u (of uw zoon/dochter), volgens informatie van het lectoraat Residentiële Jeugdzorg, valt onder de doelgroep ‘eigen kinderen in gezinshuizen’. De specifieke doelgroep zijn ‘eigen kinderen’ vanaf 8 jaar, die opgegroeid zijn in het gezinshuis die hun biologische ouders hebben opgezet.

Wat wordt er van u verwacht?	Inhoud: wat wordt verwacht van de proefpersoon? (wat houden de interventies in, welke vragenlijsten/tests/ etc., tijdsinvestering, duur, plaats, frequentie). Mogelijke nadelen voor de proefpersoon. Mogelijke voordelen voor de proefpersoon ('geen voordeel' is ook relevant) U neemt ergens in de periode van eind maart tot eind april (gedurende een uur tot anderhalf uur) deel aan een interview waarin aan u een aantal vragen worden gesteld over uw ervaring om op te groeien in het gezinshuis. Een voorbeeld van een typische vraag die u zal worden gesteld: “Hoe ervaar jij het om op te groeien met uithuisgeplaatste kinderen?”. Van het interview zal een audio-opname worden gemaakt, zodat het gesprek later ad-verbum (woord voor woord) kan worden uitgewerkt. Dit transcript wordt vervolgens gebruikt in het verdere onderzoek. Het onderzoek zal online plaatsvinden. Hiervoor heeft u toegang tot het programma ‘Teams’ nodig. Mogelijke voordelen van uw deelname aan dit onderzoek zijn: U kunt desgewenst een rapportage krijgen over de resultaten van dit onderzoek, daarmee krijgt u meer inzichten over de ervaringen van ‘eigen kinderen’ in gezinshuizen. Daarnaast draagt u bij aan een belangrijk onderwerp, wat momenteel nog te weinig in beeld is. Door uw ervaring te delen kan dit onderwerp een groter gespreksonderwerp worden onder de (toekomstige) gezinshuizen. Er zijn geen fysieke, juridische of economische risico’s verbonden aan uw deelname aan deze studie. U hoeft geen vragen te beantwoorden die u niet wilt beantwoorden. Uw deelname is vrijwillig en u kunt uw deelname op elk gewenst moment stoppen.
Vergoeding	Vergoeding (reiskosten, vergoeding, eventuele kosten) Verzekering (bedragen, uitsluitingen, contactgegevens verzekeraar, verplichtingen proefpersoon, eventuele ontheffing) U ontvangt voor deelname aan dit onderzoek geen vergoeding.
Vertrouwelijkheid van gegevens	Vertrouwelijkheid persoonlijke gegevens (verwerking gegevens, anonimiseren, gescheiden bewaren persoonsgegevens en data, bewaartermijn)

Uw privacy is en blijft maximaal beschermd. Er wordt op geen enkele wijze vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens van of over u naar buiten gebracht, waardoor iemand u zal kunnen herkennen.

Voordat onze onderzoeksgegevens naar buiten gebracht worden, worden uw gegevens **anoniem** gemaakt: geanonimiseerd.

- Uw naam wordt vervangen door een combinatie van getallen.
- Uw leeftijd wordt wél meegenomen en zal dus niet anoniem gemaakt worden.
- Uw woonplaats wordt niet gebruikt.
- De naam van het gezinshuis wordt niet gebruikt.

Bij de start van ons onderzoek krijgt uw naam direct een **pseudoniem**; uw naam wordt gepseudonimiseerd ofwel ‘versleuteld’. Op deze manier kan wel worden onderzocht wat u in het gesprek aangeeft, maar weten de getrainde onderzoekers niet dat u het bent. De onderzoeksleider is zelf verantwoordelijk voor dit pseudoniem en de sleutel en zal uw gegevens niet delen met anderen. Als u bijvoorbeeld het onderzoek heeft afgerond zal de onderzoeksleider daarvan op de hoogte moeten kunnen zijn, om u de afgesproken vergoeding te geven.

In een publicatie zullen of anonieme gegevens of pseudoniemen worden gebruikt. De audio-opnamen, formulieren en andere documenten die in het kader van deze studie worden gemaakt of verzameld, worden opgeslagen op een beveiligde locatie bij de Hanzehogeschool en op de beveiligde (versleutelde) computers van de onderzoekers.

De onderzoeksgegevens worden indien nodig (bijvoorbeeld voor een controle op wetenschappelijke integriteit) en alleen in anonieme vorm ter beschikking gesteld aan personen buiten de onderzoeksgroep; in dit geval aan een onderzoekscommissie van de Hanzehogeschool die hiertoe bevoegdheden heeft.

Voor algemene informatie over uw rechten bij verwerking van uw persoonsgegevens kunt u de website van de Autoriteit Persoonsgegevens raadplegen (www.autoriteitpersoonsgegevens.nl). Bij vragen over uw rechten kunt u contact opnemen met de verantwoordelijke voor de verwerking van uw persoonsgegevens. Voor dit onderzoek is dat Marlin Wildeboer (e-mail: m.wildeboer@st.hanze.nl). Bij vragen of klachten over de verwerking van uw persoonsgegevens raden we u aan eerst contact op te nemen met de onderzoekslocatie (Hanzehogeschool Groningen). U kunt ook contact opnemen met Gert Douma, de Chief Information Security Officer van de Hanzehogeschool Groningen (e-mail: g.a.douma@pl.hanze.nl, telefoon: 0505953434) of de Autoriteit Persoonsgegevens.

Vrijwilligheid	Vrijwilligheid deelname (stoppen mag voor én tijdens onderzoek, zonder opgaaf van redenen, consequenties tussentijds stoppen. Deelname kan eventueel ook door onderzoeker worden beëindigd). Bij onderzoek: nadrukkelijke vermelding dat weigeren deelname of tussentijds stoppen geen gevolgen heeft voor de beoordeling van het onderwijs. Verzet (alleen bij minderjarigen/wilsonbekwamen: bij verzet wordt deelname gestopt) Deelname aan dit onderzoek is geheel vrijwillig. U kunt als deelnemer uw medewerking aan het onderzoek te allen tijde stoppen, of weigeren dat uw gegevens voor het onderzoek mogen worden gebruikt, zonder opgaaf van redenen. Dit betekent dat als u voorafgaand aan het onderzoek besluit om af te zien van deelname aan dit onderzoek, dit op geen enkele wijze gevolgen voor u zal hebben. Tevens kunt u tot 5 werkdagen (bedenktijd) na het interview alsnog de toestemming intrekken die u hebt gegeven om gebruik te maken van uw gegevens. In deze gevallen zullen uw gegevens uit onze bestanden worden verwijderd en vernietigd. Het stopzetten van deelname heeft geen nadelige gevolgen voor u of voor de eventueel reeds ontvangen vergoeding. Als u tijdens het onderzoek, na de bedenktijd van 5 werkdagen, besluit om uw medewerking te staken, zal dat eveneens op geen enkele wijze gevolgen voor u hebben. Echter: de gegevens die u hebt verstrekt tot aan het moment waarop uw deelname stopt, zullen in het onderzoek gebruikt worden, inclusief de bescherming van uw privacy zoals hierboven beschreven. Er worden uiteraard geen nieuwe gegevens verzameld of gebruikt. Als u besluit om te stoppen met deelname aan het onderzoek, of als u vragen of klachten heeft, of uw bezorgdheid kenbaar wilt maken, of een vorm van schade of ongemak vanwege het onderzoek, neemt u dan aub contact op met de onderzoeksleider: E-mail: m.wildeboer@st.hanze.nl Bij minderjarigen: Als uw kind zich tijdens het onderzoek verzet tegen deelname, zal het onderzoek direct beëindigd worden, ook als uw kind niet expliciet aangeeft dat hij/zij wil stoppen.
Resultaten	Resultaten (verwerking onderzoeksgegevens, publicatie, bericht proefpersoon, eventueel recht op niet-weten) Tussentijdse informatie (tijdige verstrekking van info die toestemming kan beïnvloeden) De resultaten van dit onderzoek zullen gepubliceerd worden in de vorm van een scriptie. In deze publicaties zal informatie niet naar u te herleiden zijn. Als u dat wenst kunnen we u informeren over de uitkomsten van dit onderzoek.

Klachtenregeling	Als u klachten hebt over de gang van zaken bij dit onderzoek, wilt u die dan bespreken met de onderzoeksleider (Marlin Wildeboer, m.wildeboer@st.hanze.nl). Als u de klacht niet met de onderzoeksleider kunt oplossen, kunt u zich wenden tot Gert Douma, de Chief Information Security Officer van de Hanzehogeschool Groningen (e-mail: g.a.douma@pl.hanze.nl, telefoon: 050-5953434) of de Autoriteit Persoonsgegevens.
Goedkeuring toetsingscommissie	Goedkeuring toetsingscommissie (met uitleg) Dit onderzoeksvoorstel is beoordeeld en goedgekeurd door de Hanze Ethisch Adviescommissie. Het is de taak van deze commissie om te beoordelen of op een zorgvuldige manier wordt omgegaan met proefpersonen en met hun data. Voor meer informatie over de ethische commissie kunt u zich wenden tot heac@org.hanze.nl.
Wilt u verder nog iets weten?	Neem gerust contact op met Marlin Wildeboer E-mail: m.wildeboer@st.hanze.nl

Deel 2: Toestemmingsverklaring

Titel onderzoek: Ervaring ‘eigen kinderen’ in gezinshuizen.	
Toestemmingsverklaring	Met uw ondertekening van dit document geeft aan dat u minstens 18 jaar oud bent; dat u goed bent geïnformeerd over het onderzoek, de manier waarop de onderzoeksgegevens worden verzameld, gebruikt en behandeld en welke eventuele risico's u zou kunnen lopen door te participeren in dit onderzoek Indien u vragen had, geeft u bij ondertekening aan dat u deze vragen heeft kunnen stellen en dat deze vragen helder en duidelijk zijn beantwoord. U geeft aan dat u voldoende bedenktijd hebt gehad en dat u vrijwillig akkoord gaat met uw deelname aan dit onderzoek. U ontvangt een kopie van dit ondertekende toestemmingsformulier. Ik ga akkoord met deelname aan een onderzoeksproject geleid door Marlin Wildeboer. Het doel van dit document is om de voorwaarden van mijn deelname aan het project vast te leggen. 1. Ik kreeg voldoende informatie over dit onderzoeksproject. Het doel van mijn deelname als een geïnterviewde in dit project is voor mij helder uitgelegd en ik weet wat dit voor mij betekent. 2. Mijn deelname als geïnterviewde in dit project is vrijwillig. Er is geen expliciete of impliciete dwang voor mij om aan dit onderzoek deel te nemen. 3. Mijn deelname houdt in dat ik word geïnterviewd door Marlin Wildeboer van de Hanzehogeschool te Groningen. Het interview zal online plaatsvinden en zal ongeveer een uur tot anderhalf uur duren. Ik geef de onderzoeker toestemming om tijdens het interview geluidopnames te maken en schriftelijke notities te nemen. Het is mij duidelijk dat ik op elk moment mijn deelname, zonder opgaaf van reden, kan stoppen. 4. Ik heb het recht om vragen niet te beantwoorden. Als ik me tijdens het interview ongemakkelijk voel, heb ik het recht om mijn deelname aan het interview te stoppen. 5. Ik heb van de onderzoeksleider de uitdrukkelijke garantie gekregen dat de onderzoeksleider er zorg voor draagt dat ik niet ben te identificeren in door het onderzoek naar buiten gebrachte gegevens, rapporten of artikelen. Mijn privacy is gewaarborgd als deelnemer aan dit onderzoek. 6. Ik heb de garantie gekregen dat dit onderzoeksproject is beoordeeld en goedgekeurd door de ethische commissie van de Hanzehogeschool.

	7. Voor bezwaren met betrekking tot de opzet en of uitvoering van het onderzoek kan ik me wenden tot de onderzoeker: Marlin Wildeboer, m.wildeboer@st.hanze.nl 8. Ik heb dit formulier gelezen en begrepen. Al mijn vragen zijn naar mijn tevredenheid beantwoord en ik ben vrijwillig akkoord met deelname aan dit onderzoek. 9. Ik heb een kopie ontvangen van dit toestemmingsformulier dat ook ondertekend is door de onderzoeker.
--	--

**Handtekening
datum**

Naam Deelnemer

Naam Onderzoeksleider

Marlin Wildeboer

Handtekening

Handtekening

Datum

Datum

14-03-2022

BIJLAGE 4: ZORGVULDIG OMGAAN MET PROEFPERSONEN, RESPONDENTEN EN TESTKANDIDATEN

Als student Toegepaste Psychologie krijg je af en toe te maken met anderen waar je ‘iets mee wilt’. Denk aan de respondenten voor een enquête, mensen die je interviewt, proefpersonen bij een experiment, ‘proefkonijnen’ voor het leren afnemen van een test, mensen die je in een reële situatie voor een opdrachtgever test of assesst enzovoort. Ook al zijn dat heel verschillende mensen in veel verschillende rollen, hier geven we ze gezamenlijk aan met de term ‘proefpersonen’. En ook al gaat het om veel soorten studentenactiviteiten, hieronder wordt steeds van ‘onderzoek’ gesproken.

Meedoen aan onderzoek heeft soms invloed op proefpersonen. Bovendien levert het informatie op die voor mensen – individueel of als groep – nadelige gevolgen *kan* hebben. Informatie die soms een lang leven leidt, bijvoorbeeld in jouw portfolio, in een schriftelijk rapport, in een folder of op een website. Daarom moet je met zowel proefpersonen als informatie zorgvuldig mee omgaan. Om een zorgvuldige werkwijze te kunnen garanderen, moet dit formulier vooraf worden ingevuld. Daarnaast vormen de hier genoemde onderwerpen een leidraad bij de bespreking van de zorgvuldigheidsmaatregelen in het onderzoeksverslag.

Procedure / instructie

- Via de studiehandleiding, Blackboard of bijvoorbeeld een mededeling van een docent wordt aangegeven of voor een studieonderdeel het formulier moet worden gebruikt en wanneer het dan moet worden ingeleverd.
- Vul (als dat van toepassing is met de groep) het formulier helemaal en naar waarheid in.
 - Doe dat digitaal.
 - Beantwoord de vragen door een kruis te zetten in kolom A. Als het kruis staat in het groene gedeelte van kolom A dan kun je doorgaan naar de volgende vraag.
 - Staat het kruis in het rode gedeelte van kolom A, beantwoord dan de vragen in het bijbehorende deel van kolom B. Tik het antwoord in het vakje bij die vragen. Zet vervolgens een kruis bij het meest passende antwoord in kolom C. Ga daarna pas door naar de volgende vraag in de eerste kolom van het formulier.
- Draai het ingevulde formulier uit en onderteken het (allemaal). Lever dit getekende formulier in bij de betreffende docent/coach/begeleider.
- Zorg dat de docent/coach/begeleider tegelijkertijd het bestand ook per e-mail krijgt.
- Het formulier maakt duidelijk welke punten in het onderzoek eventueel tot zorgvuldigheidsproblemen kunnen leiden. Vraag de docent/coach/begeleider zo nodig naar diens oordeel.
- De verantwoordelijkheid voor het in acht nemen van alle formele en informele regels van zorgvuldigheid blijft bij de uitvoerende student(en) liggen.
- In het onderzoeksrapport voor school dienen al de punten uit het formulier (eventueel kort) besproken te worden, ook als er geen problemen van worden verwacht. De meest passende plaats is in het algemeen een aparte paragraaf in het hoofdstuk waarin de onderzoeksopzet wordt besproken. Denk eraan eventuele protocollen als bijlage bij het verslag op te nemen. Dat is niet alleen uit zorgvuldigheidsoogpunt van belang: het komt ook de verantwoording van het onderzoek als zodanig ten goede.

formulier
Zorgvuldigheidsmaatregelen onderzoek door studenten Toegepaste Psychologie

Project / vak / studieonderdeel:	Afstudeerscriptie
Docent / coach:	Lynette Germes
Onderwerp:	Ervaring van eigen kinderen in gezinshuizen
Begin- en eindtijd van het onderzoek:	14-02-2022 tot 07-06-2022
Beschrijving van het onderzoek (kort maar volledig):	Een kwalitatief onderzoek om de ervaringen van eigen kinderen in gezinshuizen inzichtelijk te maken. Dit gebeurt door middel van een semi-gestructureerd interview, met kinderen/volwassenen vanaf acht jaar die opgegroeid zijn in een gezinshuis die hun ouders hebben opgezet.

Ondergetekende(n) verklaart (verklaren) zonder voorbehoud en naar waarheid bijgaand formulier te hebben ingevuld in verband met in het kader van de opleiding Toegepaste Psychologie uit te voeren onderzoek.

Naam van de student(en):	Handtekening:
Marlin Wildeboer	

Datum: 11-03-2022

	Aankruisen indien van toepassing		Beantwoord onderstaande vragen als in de vorige kolom het vakje met → is aangekruist.	Kan hier redelijkerwijs toch nog schade uit ontstaan? (kruis het juiste vakje aan)	
	A		B	C	
1 Privacy / anonimiteit				Nee	Ja
1.1 Ken je de naam van proefpersonen? Heb je adresgegevens?	Nee ↙	Ja → X	Hoe is de anonimiteit gegarandeerd? <i>(Denk aan het niet opnemen van persoonlijke gegevens in een verslag, het veranderen van namen en gegevens enzovoort.)</i> Wanneer worden de gegevens vernietigd en wie is daar verantwoordelijk voor? Als naam van proefpersoon of een bedrijf of dergelijke tóch wordt gepubliceerd, geven de betrokkenen daar dan expliciet toestemming voor? De namen van de proefpersonen worden niet opgenomen in het verslag. De adresgegevens die ik verkrijg (e-mailadres) worden direct na het afronden van de scriptie vernietigd. Hier ben ik (Marlin Wildeboer) verantwoordelijk voor.	X	
1.2 Ken je het e-mailadres van de proefpersonen?	Nee ↙	Ja → X	Hoe zorg je ervoor dat het adres uit je adressenlijst verdwijnt (sent items, contactpersonen, inbox, andere mappen enzovoort), o.a. met het oog op spam / verspreiding van virussen? (Verder als bij 1.1) Alle gegevens worden vernietigd uit alle mappen van de mailbox. Dit gebeurt direct na afronding van de scriptie (wanneer het resultaat binnen is). Hier ben ik zelf verantwoordelijk voor.	X	
1.3 Beschik je over (andere) persoonlijke gegevens?	Nee ↙	Ja → X	Zijn deze gegevens nodig? Waarom? (Verder als bij 1.1) Leeftijd en geslacht zijn gegevens die van belang zijn in het onderzoek. Hieruit kan informatie naar voren komen wat kan resulteren in een passend advies.	X	
1.4					

2.3	Wordt proefpersonen naar waarheid duidelijk gemaakt wie de opdrachtgever is / welke belangen de opdrachtgever heeft?	Ja ↙ X	Nee →	Waarom niet? Worden proefpersonen achteraf op de hoogte gebracht?		
2.4	Kunnen proefpersonen deelname weigeren?	Ja ↙ X	Nee →	Waarom niet?		
2.5	Kunnen proefpersonen op elk moment stoppen / van verdere medewerking afzien?	Ja ↙ X	Nee →	Waarom niet?		
2.6	Wordt het proefpersonen duidelijk gemaakt in welke rol je met ze werkt? (Bijvoorbeeld om van te leren, als medewerker voor een opdrachtgever)	Ja ↙ X	Nee →	Waarom niet? Worden proefpersonen achteraf op de hoogte gebracht?		
2.7	Wordt proefpersonen de mogelijkheid geboden op de hoogte te worden gebracht van uitkomsten / resultaten?	Ja ↙ X	Nee →	Waarom niet?		

2.8	Wordt aan proefpersonen onjuiste informatie verstrekt over de opdrachtgever, het doel van het onderzoek of dergelijke.?	Nee ↙ X	Ja →	Waarom? Worden proefpersonen achteraf op de hoogte gebracht?		
2.9	Zijn (sommige) proefpersonen minderjarig?	Nee ↙	Ja → X	Is toestemming geregeld met ouders/verzorgers? Zo nee, waarom niet? Toestemming wordt geregeld bij de ouders/verzorgers middels een toestemmingsverklaring.		
2.10	Zijn (sommige) proefpersonen wilsonbekwaam?	Nee ↙ X	Ja →	Is toestemming geregeld met eventuele andere verantwoordelijken? Zo nee, waarom niet?		
2.11	Is er een protocol gemaakt waarin staat hoe en in welke bewoordingen proefpersonen over de punten 2.1 tot en met 2.8 op de hoogte worden gebracht?	Ja → X		Voeg het protocol bij. Zie hiervoor het formulier 'template proefpersoneninformatie en informed consent' Verdere uitleg is hierin gegeven.		
			Nee →	Waarom niet?		

3	Mogelijke schadelijke effecten					
3.1	Is er tijdens het onderzoek sprake van misleiding van proefpersonen?	Nee ↙ X	Ja →	Waarom is dit nodig? Wat is de aard van de misleiding? Wanneer en hoe worden proefpersonen op de hoogte gebracht (debriefing)?		

	↙				
3.5 Kunnen er op basis van het onderzoek beslissingen worden genomen (door bijvoorbeeld opdrachtgever) die nadelig kunnen zijn voor bepaalde (groepen) mensen?	Nee X ↙	Ja →	Welke beslissingen kunnen voor wie nadelig zijn? Wat wordt er gedaan om deze nadelen te voorkomen? Wat om de schade te beperken? Zijn proefpersonen hiervan vooraf op de hoogte? Zijn andere betrokkenen hiervan op de hoogte?		
3.6 Kunnen uitkomsten / testuitslagen schokkend / naar zijn voor de betrokkene?	Nee X ↙	Ja →	Worden er vooraf afspraken gemaakt over de bespreking van de uitkomsten / uitslagen? Is er de mogelijkheid van opvang, nazorg of doorverwijzing geregeld?		

4. Afweging voor- en nadelen					
Als er in het voorgaande zaken zijn waarmee proefpersonen of anderen te kort kan worden gedaan, staan daar wellicht voordelen van het onderzoek tegenover (verbetering van de situatie van mensen, onderwijs-/leerdoeleinden, verdiensten e.d.). Zijn er zulke voordelen?	Ja X	Nee →	Welke voordelen zijn dat? In hoeverre wegen de nadelen op tegen deze voordelen? Voordeel: meer aandacht voor het onderwerp, kan leiden tot gespreksonderwerp en passende adviezen voor een positief leefklimaat in een gezinshuis (voor de eigen kinderen).		